อายุวัฒนมงคล ๗ รอบนักษัตร

พระราชวรญาณโสภณ (ชุ่ม เขมงฺกโร)

๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

พระบรมราโชวาท

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ภูมิพโลภิกขุ

อายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบนักษัตร พระราชวรญาณโสภณ (ชุ่ม เขมงฺกโร) ๒ พ.ย. ๖๓

พระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร ป.ธ.๔)

เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง

คติธรรม

เนื่องในมงคลอายุ ๗ รอบ พระราชวรญาณโสภณ (เขมงฺกโร)

๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระอนุศาสน์ไว้ว่า **ตํ คณฺเหยฺย ยทปณฺณกํ.** แปลความว่า *"สิ่งใดไม่ผิด พึงถือเอาสิ่งนั้น."* ทั้งนี้ สิ่งผิดในพระพุทธศาสนาสรุปรวมความได้สามประการ กล่าวคือ ๑. *กายทุจริต* หมายถึง ความประพฤติชั่วทางกายมี ๓ ประการ ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ และการประพฤติผิดในกาม ๒. *วจีทุจริต* หมายถึง ความประพฤติชั่วทางวาจา มี ๔ ประการ ได้แก่ การพูดเท็จ การพูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ และพูดส่อเสียด และ ๓. *มโนทุจริต* หมายถึง ความประพฤติชั่วทางใจมี ๓ ประการ คือ ความโลภ ความคิดพยาบาท ความเห็นผิดจากคลองธรรม

พระราชวรญาณโสภณ (เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง เป็นผู้เห็นภัยในสังสารวัฏ จึงเข้ามาอุปสมบทครองเพศบรรพชิตในพระพุทธศาสนา ทั้งยังบำเพ็ญกรณียกิจเกื้อกูลสหธรรมิกและพุทธศาสนิกชนทั่วไปเป็นอันมาก จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ถือเอาสิ่งที่ถูกต้อง ด้วยการละเว้นจากกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต ไม่ถือสิ่งผิดไว้เป็นมลทิน ควรแก่ความเคารพนับถือของสพรหมจารีและพุทธศาสนิกชนผู้อาศัยบารมีเป็นที่พึ่ง

เนื่องในมงคลอายุ ๗ รอบนักษัตรของท่านเจ้าคุณ จึงขออำนวยพรให้ พระราชวรญาณโสภณ จงเจริญงอกงามในพระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายิ่งขึ้นสืบไป เทอญ.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

๘ ตุลาคม ๒๕๖๓

ร่มธรรม ร่มชีวิต

จุดหมายของชีวิตคือคุณธรรมชั้นสูงสุด ที่ความทุกข์และความเดือดร้อนเข้าไม่ถึง อันเป็นเหตุให้ชีวิตสงบเย็น ได้รับความพึงพอใจในชีวิต จนพูดออกมาได้ว่า **"ชีวิตอย่างนี้ดีจริงหนอ"**

ร่มของชีวิตก็คือธรรม นำชีวิตเข้าไปอยู่ในร่มธรรม ธรรมจะคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข เหมือนร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ใบหนา ช่วยป้องกันแสงแดดไม่ให้ส่องถึง ให้อากาศบริสุทธิ์ ให้ความสดชื่นเบิกบาน

เราประพฤติธรรมเพื่อประโยชน์สุขของตนและของมหาชน จุดหมายของธรรมคือประโยชน์สุขของมหาชน หลายๆ คนประพฤติธรรม ร่มเงาแห่งธรรมจะประสานกันเหมือนร่มเงาแห่งต้นไม้ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ทำให้สถานที่นั้นสงบร่มเย็น

ในครอบครัวใด สังคมใดที่คนต่างประพฤติธรรมตามฐานะของตน ครอบครัวนั้น สังคมนั้นก็จะรื่นรมย์ ร่มเย็น ผู้ใกล้ชิดก็พลอยมีความสุข สงบไปด้วย สมดังพระพุทธภาษิตว่า

ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ.
ธรรมที่ประพฤติดีแล้วนำสุขมาให้.

ในโอกาสที่ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทองพระอารามหลวง มีอายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบนักษัตร วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ นี้ เพราะอานิสงส์ที่ท่านได้ประพฤติธรรมเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ธรรมนั้นย่อมคุ้มครองให้ท่านดำรงชีวิตมาได้โดยสวัสดี ร่มเงาแห่งธรรมยังได้แผ่ขยายไปทั่วชุมชนให้ได้รับความสุข สงบ และสันติไปด้วย

ขออัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัย และเดชแห่งบุญบารมีอันไพบูลย์ ถวายเป็นพรอภิบาล แด่ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) ให้มีความเกษมสวัสดี มีพลานามัย ไร้โรคาพาธ จิรัฏฐิติดำรงไพบูลย์ ในพระบวรพุทธศาสนาตลอดกาลเป็นนิตย์ เทอญ.

สมเด็จพระวันรัต

(สมเด็จพระวันรัต)

กรรมการมหาเถรสมาคม

ปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

วัดบวรนิเวศวิหาร

ตุลาคม ๒๕๖๓

อนุโมทนาปรารภ

ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ ได้ปฏิบัติบำเพ็ญประโยชน์ทั้งส่วนอัตตสมบัติ และปรหิตปฏิบัติ เกื้อกูลแก่วัดธาตุทอง ชาติภูมิ สัทธิวิหาริก อันเตวาสิก พุทธศาสนิกชน ประเทศชาติอย่างเพียบพร้อมบริบูรณ์ ดังปรากฏเป็นที่ทราบแล้วนั้น ก็เพราะเหตุที่ท่านเจ้าคุณประกอบด้วยคุณธรรมตามพระพุทธภาษิตความว่า **ผู้ขยันหมั่นเพียร ไม่ประมาท มีปัญญาสอดส่องพิจารณาในการงานที่ตนควรทำ จัดการงานให้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้เช่นนั้นสมควรอยู่ในตำแหน่งรับหน้าที่การงานได้**

กิจการหน้าที่นั้นๆ ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับภารธุระหน้าที่ที่มาถึง จะปฏิบัติให้ดำเนินไปได้ด้วยดีจำต้องมีธรรม ๓ ประการคือ **๑ มีความขยันหมั่นเพียร ๒ มีความไม่ประมาท ๓ มีปัญญาพิจารณาสอดส่อง** เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้จึงได้นามว่า **สุสํวิหิตกมฺมนฺโต** มีการงานอันจัดแจงดีแล้ว มีผลงานเป็นที่ปรากฏชัดแก่พุทธศาสนิกชนและคณะศิษย์โดยทั่วไป

ขออนุโมทนาชื่นชมยินดีในสุปฏิบัติที่ท่านเจ้าคุณได้อบรมสร้างสมมาในชีวิตพรหมจรรย์ อันมีคุณค่าน่าสรรเสริญ เป็นแบบอย่างที่งดงามให้ผู้มาในกาลภายหลังได้ถือปฏิบัติแล้วดำเนินตามอย่างแท้จริง

ขออำนาจคุณพระพุทธาทิไตรรัตน์ และกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติที่ท่านเจ้าคุณได้สั่งสมมาแล้วตามลำดับ จงอำนวยประโยชนสุขสถาพรแด่**ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ**โดยธรรม

สมเด็จพระธีรญาณมุนี

(สมเด็จพระธีรญาณมุนี)

วัดเทพศิรินทราวาส

ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร)

ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง (พระอารามหลวง) เป็นพระเถระผู้รัตตัญญู มีอายุครบ ๘๔ ปี ในวัน ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ นี้ สำหรับผู้อายุครบ ๗ รอบ ที่ยังแข็งแรง หาได้น้อยมาก ต้องมีบุญ ต้องมีวาสนา ต้องมีบารมี ที่ว่ามีบุญเพราะท่านเจ้าคุณรูปนี้ ในอดีตชาติ คงมิได้เบียดเบียน ทำให้อายตนะธาตุขันธ์ไม่ถูกทำร้าย ทำลายในชาติปัจจุบัน ประกอบกับท่านเจ้าคุณ เดินออกกำลังกายตรวจการวัด ทำวัตร-สวดมนต์เสมอ มีศีลาจารวัตรงดงาม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ใจใส ใจสบาย ยิ่งมีเมตตาเป็นที่ตั้ง พอท่านเจ้าคุณใจดี มีเมตตา ทำให้สบายใจ เมื่อสบายใจ กายก็ของท่าน ก็แข็งแรง อยากปฏิบัติธรรม อยากอยู่ทำงานเพื่อสังคม จึงเป็นบุญของท่าน

ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ ทำวัตรสวดมนต์โดยตลอด การสวดมนต์ เป็นกลยุทธกรองความคิด กรองจิตให้เป็นหนึ่ง เป็นสมาธิ ยังปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ เจริญกรรมฐาน ปฏิบัติภาวนาโดยตลอด การปฏิบัติภาวนา ทำให้เกิดปัญญารู้เท่าทันอารมณ์ มีผู้รู้ ดูกาย ดูจิตเสมอ ทำให้ท่านเจ้าคุณเป็นพระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ อยู่กับใจ อยู่กับกาย มีธาตุธรรมแห่งความเป็นผู้รู้โดยตลอด นับเป็นบุญของพระคุณท่านและเป็นวาสนาของศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย ที่ได้มีโอกาสกราบไหว้บูชาพระเถระผู้เป็นเนื้อนาบุญเช่นนี้

ท่านเจ้าคุณพระราชาวรญาณโสภณ ยังเป็นแบบอย่างของพระผู้เอ็นดูสังคม ไม่นิ่งดูดาย ใช้บุญ ใช้บารมี ที่มีอยู่บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์อย่างมากมาย สร้างศาลาบำเพ็ญกุศล ที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย อนุเคราะห์ อนุกูลแก่พุทธศาสนกิชนทั้งหลาย ทั้งการบริหารการปกครองวัดธาตุทอง ดำรงตนเป็นแบบอย่างแบบแผน แบบฉบับ สนับสนุนการศึกษาทั้งพระภิกษุสามเณรและเยาวชนตั้งทุนการศึกษา

ขอบุญบารมี ที่ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโภณ บำเพ็ญมาโดยตลอด จงเป็นบุญหนุนนำถวายให้ท่านเจ้าคุณ มีสุขภาพพลานามัยที่สมบุรณ์ ไม่พบกับอุปสรรคในการเข้าถึงธรรม ซ้ำยังพาศิษยานุศิษย์เข้าถึงธาตุธรรมแห่งความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ทุกท่านทุกคนด้วยเทอญ

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)

วัดไตรมิตรวิทยาราม

มุทิตาปรารภ

พระราชวรญาณโสภณ (เขมงฺกโร) เจริญอายุวัฒนมงคล ๗ รอบ

๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

"วัดธาตุทอง" เป็นพระอารามสำคัญที่รับภารธุระในด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องและยาวนานมานับแต่แรกสถาปนาตราบกระทั่งปัจจุบัน ยังให้เป็นที่พึ่งพำนักและพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ทั้งนี้ ก็ด้วยมีเจ้าอาวาสผู้ถึงพร้อมด้วยกำลังความสามารถคอยประคับประคองสนองงานคณะสงฆ์ให้ดำรงมั่นคงเสริมส่งความงอกงามไพบูลย์ให้เพิ่มพูนตามรอยบูรพาจารย์ผู้อุตสาหะวางรากฐานไว้ดีแล้ว

ท่านเจ้าคุณ **พระราชวรญาณโสภณ (เขมงฺกโร)** เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง ครองวัยวัสสายุกาลบรรจบถึง ๗ รอบนักษัตร และครองวัดมาเป็นเวลาเนิ่นนานโดยสวัสดี มีความพากเพียรที่จะบริหารงานของพระอารามให้ดำเนินไปตามวิถีอันพึงประสงค์ เป็นหิตานุหิตประโยชน์เกื้อกูลสหธรรมิกและพุทธศาสนิกชนทั่วไปเป็นอันมาก วัดธาตุทองคงดำรงฐานะเฉกหลักชัยของชุมชนและสังคมได้ ก็ด้วยมีผู้นำที่ดี สมพระพุทธานุศาสนีที่ว่า *"เมื่อฝูงโคว่ายข้ามฟากอยู่ ถ้าโคนำฝูงไปตรง โคทั้งหมดย่อมว่ายไปตรง ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนที่เหลือก็เป็นอันไม่ต้องกล่าวถึง"*

เนื่องในมงคลอายุ ๗ รอบนักษัตรของท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ จึงขอโอกาสถวายมุทิตาสักการะมาด้วยความเคารพนับถือ.

(สมเด็จพระมหาวีรวงศ์)

กรรมการมหาเถรสมาคม

เลขาธิการคณะธรรมยุต

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๓

คำนิยม

พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ท่านเป็นพระมหาเถระผู้รัตตัญญู เป็นผู้บริหาร เป็นใหญ่เป็นประธาน เป็นผู้นำหมู่คณะ เป็นนักการพัฒนา เป็นผู้เจริญด้วยวัยวุฒิ คือมีอายุพรรษากาลผ่านมาจนถึง ๘๔ ปี เป็นผู้เจริญด้วยคุณวุฒิ คือ มีคุณธรรมอันเป็นเครื่องหนุนนำทำให้เป็นพระเถระ ๕ ประการ ได้แก่ **สัจจะ** ความจริงใจ **ธรรมะ** หมายถึง อคติธรรม คือ มีความยุติธรรม ความเที่ยงธรรม ความเที่ยงตรง **อหิงสา** หมายถึง มีน้ำใจเอิบอิ่มปริ่มเปรมอยู่ด้วยเมตตากรุณา **สัญญมะ** หมายถึง มีความประพฤติสุจริต ปฏิบัติตนอยู่ในหลักของศีล **ความฝึกใจ** ก็คือ ฝึกตัวฝึกใจให้เหมาะเจาะพอควรกับเพศ ภาวะ สถานะ และกาลเทศะ ท่านเป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ตามระบอบระเบียบแบบแผน ตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด มีจิตดำรงคงมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ พระเดชพระคุณ ได้สั่งสมอบรมบ่มเพาะคุณงามความดี ทั้งที่เป็น อัตตหิตประโยชน์และปรหิตประโยชน์ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ตั้งแต่กาลบรรพชาอุปสมบท กำหนดมาจนถึงปัจจุบันนกาลนี้ คณะศิษยานุศิษย์ ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ผู้มีกุศลจิตอันประกอบด้วยคารวธรรมและกตัญญูกตเวทิตาธรรม จึงมีเอกฉันทานุมัติจัดงานอายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบ ๘๔ ปี เพื่อน้อมถวายเป็นมุทิตาสักการะแด่พระเดชพระคุณท่าน เป็นการเพิ่มพูนการบูชาอันนำมาซึ่งอุดมมงคลตามพุทธนิพนธ์ที่ว่า

ปูชา จ ปูชนียานํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ

การบูชาท่านผู้ควรบูชาเป็นมงคลชีวิตอย่างสูงสุด ดังนี้

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย คือ คุณพระพุทธ คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ พร้อมทั้งบุญผลานิสงส์แห่งทานบารมี ศีลบารมี และภาวนาบารมี ที่พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณได้สั่งสมอบรมบ่มเพาะมา จงมารวมกันเป็นตบะเป็นเดชะเป็นพลวปัจจัย ส่งผลดลบันดาลประทานพรให้พระเดชพระคุณท่านจงเป็นผู้เจริญด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ปราศจากทุกข์โศกโรคภัยอุปัทหวันตรายทั้งมวล เจริญล้วนด้วยสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล จงทุกประการ เทอญ

(สมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี)

กรรมการมหาเถรสมาคม

วัดไตรมิตรวิทยาราม

พระเถระผู้ควรแก่การยกย่อง

๑ โย จ วสฺสสตํ ชีเว กุสีโต หีนวีริโย
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย วิริยํ อารภโต ทฬฺหํ ฯ
ผู้ใดเกียจคร้าน มีความเพียรเลว พึงเป็นอยู่ตั้งร้อยปี
แต่ผู้ปรารภความเพียรมั่นคง มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่าผู้นั้น.

ในโอกาสที่ **พระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร ป.ธ.๔)** เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร จะมีอายุวัฒนมงคลครบ ๘๔ ปี จากที่ได้ศึกษาประวัติของท่านโดยย่อ พอสรุปว่าท่านมีดี ๒ อย่าง คือ

๑) ดีใน หมายถึง ท่านเป็นพระเถระที่เป็น ***สุปฏิปนฺโน*** ปฏิบัติดี ***สีลสมฺปนฺโน*** ถึงพร้อมด้วยศีล ***อาจารสมฺปนฺโน*** ถึงพร้อมด้วยอาจาระ เอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย

๒) ดีนอก หมายถึงบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เป็นประโยชน์กับสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ จากการที่ได้ศึกษาประวัติโดยย่อของท่านบำเพ็ญสาธารณประโยชน์มากมายล้วนเป็นประโยชน์กับสังคม เช่น สร้างพระมหาเจดีย์ ๘๔ พรรษาราชนครินทร์ ธรรมสถานเทิดพระเกียรติศูนย์ปฏิบัติธรรม ศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนในพระดำริเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ฯลฯ พัฒนาวัดจนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวง ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัย IUM สหรัฐอเมริกา ได้รับพระราชทานเสมาธรรมจักรทองคำจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสาธารณประโยชน์อีกหลายอย่างที่สร้างไว้ซึ่งปรากฏอยู่ในประวัติของท่าน

พระคุณท่านโชคดีที่มีอายุยืน โชคดีที่มีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรง ไร้โรคาพาธ และโชคดีไปกว่านั้น คือท่านดำเนินชีวิตแบบธีรชน คนฉลาด ใช้ชีวิตไม่ประมาท เป็นสุชีวิต ไม่ให้เป็นโมฆะชีวิต อีกทั้งจัดระเบียบกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย คือร้อยกายวาจาด้วยศีล ร้อยจิตด้วยสมาธิ และร้อยทิฏฐิด้วยปัญญา เหมือนนายช่างผู้เป็นมาลาการจัดร้อยดอกไม้ให้เป็นพวงมาลัยดูสวยงามฉะนั้น.

(พระวิสุทธาธิบดี เชิด จิตฺตคุตฺโต ป.ธ.๙)
เจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวราราม
กรรมการมหาเถรสมาคม

อายุวัฒนธรรมกถา

ธรรมเป็นเหตุแห่งความเจริญด้วยอายุ เป็นต้น ตามนัยพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า

อภิวาทนสีลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน

จตฺตาโร ธมฺมา วฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ.

ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีปกติกราบไหว้

ผู้ประพฤติอ่อนน้อมต่อวุฑฒบุคคลเป็นนิตย์.

ธรรมทั้ง ๔ ประการ ที่กล่าวมานี้ ได้มีพร้อมแล้วในท่านเจ้าคุณ พระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง จึงเป็นเหตุให้ท่านเจ้าคุณ ฯ ได้เจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๘๔ ปี ในวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีพระรัตนตรัย และกุศลสัมมาปฏิบัติ ที่ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) ได้บำเพ็ญมาจวบอายุวัฒนมงคลสมัย ๗ รอบนักษัตร จงมารวมเป็นบรมตบะ เดชะ พลวปัจจัยอภิบาลอำนวยอวยพร ให้ท่านเจ้าคุณ ฯ เจริญด้วยสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล ชนมายุยั่งยืนนาน ไร้ทุกข์โศกโรคภัย รุ่งเรือง งอกงามไพบูลย์ในพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดจิรัฐิติกาลนานเทอญ.

โส อตฺถลทฺโธ สุขิโต วิรุฬฺโห พุทฺธสาสเน

อโรโค สุขิโต โหหิ สห สพฺเพหิ ญาติภิ.

(signature)

(พระธรรมธัชมุนี)

กรรมการมหาเถรสมาคม

เจ้าอาวาสวัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

คำนิยม

พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ได้เจริญชนมายุครบ ๗ รอบนักษัตร ๘๔ ปี ในวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๓ คณะสงฆ์อุบาสกอุบาสิกา ศิษยานุศิษย์มิตรญาติ พุทธศาสนิกสาธุชนผู้มีความเคารพนับถือ และหน่วยงานต่างๆ ในวัดธาตุทอง ได้พร้อมเพรียงกันจัดพิธีบำเพ็ญกุศลถวายเนื่องในอายุวัฒนมงคลในครั้งนี้ เป็นกตัญญูกตเวที ทางพระพุทธศาสนา เป็นที่น่าอนุโมทนาเป็นที่ยิ่ง

พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสถณ ได้อุทิศตนกับพระพุทธศาสนา ด้วยบุญญกิริยาวัตถุ คือ ทาน ศีล ภาวนา เป็นหลักของการบำเพ็ญบุญอันจะนำไปสู่กุศลจริยาสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นบารมีธรรม ๑๐ ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา ผ่านการกลั่นกรองจาก ไตรสิกขาคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้กายสะอาด วาจาสงบ ใสสว่างด้วยอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ธรรมเหล่านี้ ก็จะได้รับการพัฒนาเป็นบารมี อุปบารมี และปรมัตถบารมี ตามกำลังของอิทธิบาทที่ได้ ปฏิบัติดีแล้ว ด้วยมีทัศนะ ความเห็นที่ยาวไกลเป็นวิสัยทัศน์ แล้วเก็บสั่งสมไว้เป็นนิสัย มานอนเนื่องในใจเป็น อัธยาศัย ทับถมไปนานๆ เป็นสันดาน ติดต่อเนื่องกันไปไม่ขาดสายเป็นวาสนา ที่เคยปฏิบัติผ่านพ้นมาโดยลำดับ อันเป็นเหตุของบุพเพสันนิวาส ในฝ่ายข้างดีเป็นสุจริต เป็นบุญเป็นกุศล คือ สะอาดและฉลาด ก็จะได้รับการ พัฒนามาเป็นบารมี ในฝ่ายข้างชั่วเป็นทุจริต เป็นบาปเป็นอกุศล คือ สกปรกและโง่ไม่ฉลาด ซึ่งจะนำไปสู่ความ วิบัติเป็นอาสวกิเลส เป็นเหตุของความเศร้าหมอง รวมความว่า ถูก ผิด ดี ชั่ว บุญ บาป กุศล อกุศล ขึ้นอยู่ที่ การกระทำของตนเอง ตรงกับคำว่า “ดีชั่วอยู่ที่ตัวทำ สูงต่ำอยู่ที่ทำตัว” พระพุทธศาสนา ท่านจึงสอนว่า อกตํ ทุกฺกฏํ เสยฺโย ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า ปจฺฉา ตปฺปติ ทุกฺกฏํ เพราะความชั่วย่อมแผดเผาให้เดือดร้อนใน ภายหลังได้ กตญฺจ สุกตํ เสยฺโย ฝ่ายว่าความดี ทำไว้นั่นแหละดีกว่า ยํ กตฺวา นานุตปฺปติ ที่ทำแล้วไม่ต้อง เดือดร้อนใจ คือ คุณธรรมของพระรัตนตรัย ที่ปรากฏอยู่ในใจของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

ผู้ประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญคุณงามความดีทางพระพุทธศาสนา วางตนพอเหมาะสมเป็นอัตตสัมมาปณิธิ วางตนไว้ชอบ ประกอบด้วยธรรม นำสันติภาพ สันติธรรม และสันติสุขได้โดยแท้ ผู้เช่นนี้ “แม้เงยหน้าก็ไม่อายฟ้า ถึงจะก้มหน้าก็ไม่อายดิน”

พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ ได้บำเพ็ญบารมีมาด้วยบุญกุศลบารมีมาด้วยดี จึงเป็นที่ชื่นชม ยินดี อนุโมทนาของท่านสาธุชนทั้งหลายด้วยกตเวทิตาธรรมในครั้งนี้ โดยทั่วกัน

ขอพระเดชพระคุณ ได้เจริญในบารมีธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป

ด้วยความเคารพนับถืออย่างสูง

พระธรรมปาโมกข์
เจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม กทม.
กรรมการมหาเถรสมาคม
๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๓

เขมังกรมหาเถราภิฤติกถา

อันความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ตามกรอบแห่งพระธรรมวินัย เป็นคุณเครื่องที่สำคัญของความเป็น "พระที่ดี" ในพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจจะกล่าวได้โดยนัย ๒ ประการ คือ ประการที่ ๑ อัตตหิตสมบัติ หมายถึง ความเป็นผู้กอปรด้วยศีลาจารวัตร หรือการมีวัตรปฏิบัติงดงาม ควรแก่การเคารพเลื่อมใส ประการที่ ๒ ปรัตถปฏิบัติ หมายถึง การบำเพ็ญศาสนกิจ ทั้งด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ศาสนธรรม การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ อันเป็นหิตานุหิตประโยชน์แก่ประเทศชาติ พระศาสนา และพระมหากษัตริย์ อันเป็น ๓ สถาบันหลักสำคัญของชาติไทย

พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกรมหาเถร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร เป็นพระเถระผู้เพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น ประการสำคัญท่านนั้นอาจกล่าวได้ว่า เป็นพระเถระผู้มีปัจจัยภายนอก อันได้แก่ การได้รับสนับสนุนส่งเสริมจากเจ้าคณะผู้ปกครอง หรือสหธรรมิกผู้ร่วมงาน โดยที่สุดแม้แต่ผู้ใต้บังคับบัญชา และ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรู้ความสามารถ ความขยันขันแข็ง การเอาใจใส่ในภาระธุระอันเป็นลักษณะเฉพาะตน ดังคำที่ว่า "ใกล้ไม่ร้อน นอนไม่มาก ปากไม่ไว ใจเมตตา รักษาพระธรรมวินัย"

อีกประการหนึ่ง พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกรมหาเถร) นั้น เป็นพระมหาเถระผู้ดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดและเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในฐานะพระนักปกครอง นักการศึกษา นักเผยแผ่ และนักสังคมสงเคราะห์ ด้วยว่าในฐานะเป็นพระนักปกครอง นั้น เมื่อพ.ศ. ๒๕๒๐ พระเดชพระคุณดำรงตำแหน่งเป็นเลขานุการเจ้าคณะภาค ๔-๕-๖-๗ (ธรรมยุต) พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นรองเจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นพระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นเจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง และได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์มาโดยลำดับ ได้ปกครองสอดส่องดูแลพระภิกษุสามเณรในปกครอง ให้ดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัยด้วยความเรียบร้อย ดีงาม เสมอมา ในฐานะเป็นพระนักการศึกษา ได้ดำเนินการจัดการศึกษาแก่กุลบุตรผู้ใคร่ต่อการศึกษาทั้งแผนกธรรมและบาลี ซึ่งพระเดชพระคุณได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าสำนักเรียน ในฐานะเป็นพระนักเผยแผ่ ได้อบรมสั่งสอนพุทธศานิกชนให้ตั้งมั่นอยู่ในไตรสิกขาและมรรคาแห่งอารยชนจนเป็นที่ประจักษ์ ในฐานะเป็นพระนักสังคมสงเคราะห์ ได้สงเคราะห์ประชาชนผู้เดือดร้อน โดยผ่อนหนักให้เป็นเบา บรรเทาทุกข์ด้วยเมตตาธรรม รวมความได้ว่า พระเดชพระคุณนั้น เป็นพระมหาเถระผู้รัตตัญญู รู้กาลผ่านวัยมานาน จึงเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้แก่พระภิกษุ – สามเณรรุ่นใหม่ ได้ยึดถือเป็นทิฏฐานุคติสืบต่อไป

ในโอกาสที่พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกรมหาเถร) มีอายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบนักษัตรนี้ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและบารมีธรรมที่พระเดชพระคุณได้สั่งสมอบรมมาตลอดจิรัฏฐิติกาล จงมารวมกันเป็นตบะ เดชะ พลวปัจจัย ประทานพรให้

จงเจริญ มงคล ดลสวัสดิ์ พูนพิพัฒน์ สุขเสริม เฉลิมผล
เจริญศักดิ์ เจริญศรี มีมงคล เจริญชนม์ เจริญสุข ทุกประการเทอญ ฯ

พระธรรมรัตนดิลก (สมเกียรติ โกวิโท ป.ธ.๙)
กรรมการมหาเถรสมาคม, ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาค ๙
เจ้าอาวาสวัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร

WORLD
BUDDHIST
UNIVERSITY

WORLD FELLOWSHIP OF BUDDHISTS
616 Sukhumvit 24 Bangkok 10110
THAILAND
contact@wbu.world

ปสาทนียพจน์

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ความปรารถนาอันได้ยากอย่างหนึ่งของมนุษย์ คือความมีอายุยืน และตรัสว่า ความปรารถนาอันได้ยากดังกล่าวนี้ ย่อมสำเร็จเพราะคุณธรรม ๔ ประการ คือ ศรัทธา ศีล บริจาค และปัญญา กล่าวโดยนัยก็คือ ความเป็นผู้มีอายุยืนนั้น สำเร็จแต่บุญกุศลอันบุคคลนั้น ๆ ได้กระทำแล้ว หรือกล่าวอย่างสามัญก็คือ ผู้มีอายุยืน คือผู้มีบุญนั่นเอง ที่ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) ได้สั่งสมจากการปฏิบัติคุณธรรมทั้ง ๔ ประการดังกล่าวอย่างบริบูรณ์

ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) ได้เจริญอายุครบ ๗ รอบนักษัตร นับว่าเป็นผู้มีอายุยืนตามธรรมเนียมนิยม และในทางพระศาสนา นับว่าเป็นพระเถระโดยวัยวุฒิ ทั้งได้เจริญอยู่ในพรหมจรรย์ตลอดกาลอันยาวนานของอายุ ซึ่งนับได้ว่าเป็นเถระโดยคุณวุฒิ ทั้งได้เจริญในหน้าที่การงานทั้งส่วนการคณะสงฆ์และการพระอาราม อันนับเป็นการทำคุณประโยชน์แก่พระศาสนาโดยรวม ซึ่งนับได้ว่า เป็นเถระโดยกรณียกิจ อันทำให้ชีวิตของท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ เป็นชีวิตที่งดงามสมนามที่ได้รับพระราชทานว่า **วรญาณโสภณ**

ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ เป็นพระเถระที่คุ้นเคยมาตั้งแต่ท่านเจ้าคุณยังเป็นพระครูวิสุทธิเขมากร ขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นเลขานุการเจ้าคณะภาค ๔-๕-๖-๗ (ธรรมยุต) เห็นท่านเจ้าคุณสนองงานถวายพระเดชพระคุณพระพรหมมุนี (วิชมัย ปุญฺญาราโม) วัดบวรนิเวศวิหาร เจ้าคณะภาค ๔-๕-๖-๗ (ธรรมยุต) นับเป็นเลขานุการผู้สามารถที่พระเดชพระคุณพระพรหมมุนี (วิชมัย ปุญฺญาราโม) ผู้เป็นเจ้าคณะภาคในขณะนั้นได้ไว้วางใจให้สนองงานด้านการบริหารคณะสงฆ์มาโดยตลอด

เมื่อถึงวาระพิเศษอายุวัฒนมงคล ๗ รอบ นักษัตร ของท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ เช่นนี้ จึงเป็นที่ปีติยินดีของบรรดาศิษยานุศิษย์ นำให้พร้อมใจกันคิดบำเพ็ญมหกรรมการกุศล แสดงปสาทนียการและถวายมุทิตาสักการะโดยพร้อมเพรียงกัน

ขอกุศลบุญราศีและมหกรรมการกุศลทั้งปวงที่บรรดาผู้เคารพนับถือทุกท่านทุกฝ่าย ได้พร้อมใจกันปฏิบัติบำเพ็ญ จงเป็นอิฏฐวิบุลพลผล อำนวยให้ท่านเจ้าคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจริญอายุ วรรณ สุข พล ดำรงเป็นสิริมิ่งขวัญแก่ศิษยานุศิษย์ทั้งหลายตลอดกาลสืบไป จงทุกประการเทอญ

(พระเทพศากยวงศ์บัณฑิต)
อธิการบดีกิตติมศักดิ์
มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก

ปิติพจน์

การที่คณะกรรมการจัดงานและคณะศิษยานุศิษย์ ร่วมกันจัดงานทำบุญอายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบนักษัตร (๘๔ ปี) ของพระเดชพระคุณ **พระราชวรญาณโสภณ** (ชุบ เขมงฺกโร น.ธ.เอก,ป.ธ. ๔) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ในวันจันทร์ที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ นับเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูคือความรู้คุณ และความกตเวทีคือการประกาศความดี ความสำนึกรู้คุณนั้นให้สังคมโดยรวมได้ประจักษ์และนำเอาแบบชีวิตและผลงานของพระเดชพระคุณ เป็นทิฎฐานุคติคือเป็นแรงบันดาลใจในการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สุขของสังคมสืบต่อไป

พระเดชพระคุณ นับเป็นพระมหาเถระผู้มีคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อวงการคณะสงฆ์ เพราะท่านเป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตนและการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อคนอื่น ในส่วนที่เป็นคุณสมบัติส่วนตนนั้น ท่านได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถทั้งด้านปริยัติ ปฏิบัติ และการเผยแผ่ธรรม โดยได้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาเข้าบรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่อายุ ๑๕ ปี และได้อุปสมบทต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ท่านได้เข้ารับการศึกษาพระปริยัติธรรมในระบบของคณะสงฆ์ทั้งด้านนักธรรมและบาลี แล้วมีกุศลจิตปฏิบัติธรรมเจริญภาวนาเป็นเวลาหลายปี จนมีความพร้อมในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เพื่อสืบสานงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวัตรปฏิบัติและศีลาจารวัตรที่งดงาม กระทั่งได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณจากหลายองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น ได้รับสมณศักดิ์กิตติมศักดิ์จากประเทศศรีลังกา ได้รับรางวัลเกียรติคุณเสาเสมาธรรมจักร และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานสมณศักดิ์ ตั้งเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ และเลื่อนเป็นชั้นราช เป็นลำดับมา

ในด้านการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อคนอื่น พระเดชพระคุณ เป็นผู้มีความเมตตา มีน้ำใจอันงามที่มากด้วยความเสียสละเพื่อส่วนรวม จึงได้ตั้งใจทำหน้าที่ในความรับผิดชอบให้สำเร็จประโยชน์แก่ส่วนรวมไว้มากมาย ดังจะเห็นได้จากผลงานขณะดำรงตำแหน่งที่สำคัญในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น เลขานุการเจ้าคณะภาค ๔-๕-๖-๗ (ธรรมยุต) เจ้าคณะอำเภอนครสวรรค์-ชัยนาท (ธรรมยุต) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง พระเดชพระคุณได้สนองงานคณะสงฆ์บรรลุสำเร็จผลเป็นที่ประจักษ์ในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษาได้จัดตั้งสำนักเรียนวัดธาตุทอง ส่งเสริมให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี อย่างมีประสิทธิภาพ และได้พัฒนาวัดธาตุทองจนได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวง รวมถึงได้ให้การสงเคราะห์การศึกษาของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี มีการส่งเสริมเผยการแผ่

พระพุทธศาสนาด้วยการนำพุทธศาสนิกชน ทำวัตรสวดมนต์ บรรยายธรรมนำปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นประจำที่วัดธาตุทอง และตามสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ได้รับอาราธนาไว้ แม้พระเดชพระคุณจะเจริญวัย มีอายุวัฒนมงคลถึง ๘๔ ปีแล้ว ก็ยังคงต้องใช้ความรู้ความสามารถให้เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ประเทศชาติ สังคมและเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของคณะศิษย์สืบต่อไป

ด้วยคุณูปการอันยิ่งใหญ่ไพศาลที่ได้บำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคมดังกล่าวมานั้น พระเดชพระคุณ จึงนับว่าเป็นสัปบุรุษคือคนดีตามหลักพระพุทธศาสนา สมดังพุทธพจน์ที่ว่า **"สปฺปุริโส ภิกฺขเว กุเล ชายมาโน พหุโน ชนสฺส อตฺถาย หิตาย สุขาย โหติ"** แปลความว่า **"ภิกษุทั้งหลาย คนดีเมื่อถือกำเนิดในตระกูลย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขของคนเป็นอันมาก"** ยิ่งไปกว่านั้นพระเดชพระคุณยังเป็นพระมหาเถระที่เป็นสังฆโสภณ คือทำให้หมู่คณะงดงาม เปรียบเสมือนเป็นพระกล้วยไม้ เมื่อไปอยู่ที่ไหนก็มีความงดงาม มีความสุขความเจริญขึ้นที่นั่น สมตามนัยแห่งพระบาลีที่ว่า **"โย โหติ พฺยตฺโต จ วิสารโท พหุสฺสุโต ธมฺมธโร จ โหติ ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารี ส ตาทิโส วุจฺจติ สงฺฆโสภโณติ"** แปลความว่า **"ผู้ใดเป็นคนฉลาด กล้าหาญ มีความรู้ดี เป็นผู้ทรงจำพระธรรมและปฏิบัติตามธรรมสมควรแก่ธรรม ผู้นั้น เรียกว่าเป็นสังฆโสภณ"**

ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย รวมทั้งกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติทั้งปวงที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญให้เป็นไปแล้ว จงมารวมกันเป็นตบะ เดชะ พลวปัจจัย ประทานพรอันเป็นมงคลให้พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ มีความสุขความเจริญรุ่งเรือง งอกงามไพบูลย์ในร่มธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นผู้นำทางสติปัญญาของคณะศิษยานุศิษย์ตลอดจิรัฏฐิติกาล

(พระราชปริยัติกวี ศ. ดร.)

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

เลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมภารปรารภ

ในภาษาไทย คำว่า "สมภาร" เป็นที่เข้าใจกันอยู่ว่าเป็นคำเรียกพระที่เป็นเจ้าอาวาสปกครองสงฆ์ในอาราม แต่ถ้าพิจารณาคำว่า "สมภาร" ในทางพระพุทธศาสนา ย่อมมีความหมายนอกเหนือไปจากที่มีในภาษาไทย ดังเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ว่า "สมภาร" ความหมายหนึ่งว่า *"ความดีหรือความชั่วที่ประกอบหรือสะสมไว้"*

วัดธาตุทอง พระอารามหลวง นับได้ว่าเป็นพระอารามที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ใช่แต่จะเป็นที่พึ่งทางจิตใจแก่พุทธศาสนิกชนจำนวนมากเท่านั้น วัดธาตุทองยังเป็นศูนย์กลางของชุมชนช่วยอนุเคราะห์ประชาชนในทุกช่วงวัยของชีวิต ดังปรากฏว่าในบริเวณพระอารามแห่งนี้ นอกจากพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ กุฏีที่อาศัยของพระภิกษุ อันมีเช่นวัดอื่น ๆ แล้ว ยังมีปรากฏโรงเรียน สถานที่ฝึกอาชีพ สถานีอนามัย ตลอดจนถึงฌาปนสถานที่ปลงศพอยู่ในเขตพระอารามด้วย ท่านสมภารเจ้าวัดผู้ปกครองพระอารามนี้ จึงย่อมจะมี "ภาระ" ที่จะต้องปฏิบัติดูแลบำรุงบริหารมากกว่าสมภารวัดส่วนใหญ่เป็นธรรมดาดุจเงาตามตัวฉะนั้น

ท่านเจ้าคุณ พระราชวรญาณโสภณ (เขมงฺกรเถร) ได้รับธุระพระพุทธศาสนาปกครองวัดธาตุทอง พระอารามหลวง โดยเรียบร้อยมาเป็นเวลาช้านาน เป็น "สมภาร" ที่มีโอกาสสร้าง "สมภาร" ได้มากมาย เพียงแต่ "สมภาร" คำหลังของท่านเจ้าคุณนั้น เป็นสมภารอย่างเฉพาะที่เป็นความดีเท่านั้น

ผลแห่งการเป็น "สมภาร" ที่สร้าง "สมภาร" ฝ่ายดี ดังกล่าวแล้วนี้ ปรากฏเห็นเป็นความเจริญรุ่งเรืองของพระอารามอันท่านเจ้าคุณได้รับทำนุบำรุงดูแลสืบต่อจากบูรพาจารย์จนได้พระราชทานยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงในยุคของท่านเจ้าคุณนี้เอง นับได้ว่าท่านเป็นผู้สืบสานนำความรุ่งเรืองมาสู่พระอารามโดยแท้

ในโอกาสที่ ท่านเจ้าคุณ พระราชวรญาณโสภณ (เขมงฺกรเถร) เจริญอายุวัฒนมงคล ๗ รอบนักษัตร อันนับว่ายืนยาวเป็นเหตุอันควรยินดีนี้ ข้าพเจ้าขอร่วมกับศิษยานุศิษย์ของท่าน กระทำความนอบน้อมสักการะโดยมุทิตาจิต กับทั้งขออาราธนาคุณพระรัตนตรัยได้โปรดรักษาท่านเจ้าคุณให้มีอายุยืนนาน ปราศจากโรคาพยาธิทั้งปวง ดำรงอยู่เป็นมิ่งขวัญของศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชนผู้ได้พึ่งแล้ว และจะพึ่งต่อไปตลอดกาลนานเทอญ.

(พระราชปฏิภาณโกศล)
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กราบนมัสการพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง

กระผมคลุกคลีเข้าออกวัดธาตุทองมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เนื่องจากคุณย่าของผม (เจ้าจอมสมบูรณ์ ในรัชกาลที่ ๕) มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระเดชพระคุณพระธรรมปาโมกข์ อดีตเจ้าอาวาสวัดธาตุทององค์แรก เป็นอย่างมาก ครอบครัวของผมจึงมีโอกาสเข้ามารับใช้ และมีส่วนตั้งแต่การก่อสร้างพระอุโบสถ รวมถึงถาวรวัตถุต่างๆ ในวัด เช่น เมรุ และศาลาหลังแรกในเขตพระอุโบสถวัดธาตุทอง ก็คือศาลาเจ้าจอมสมบูรณ์ ซึ่งศาลาหลังแรกสร้างเพื่อให้ พระเณร ใช้เป็นอาคารสำหรับการศึกษาในทางพุทธศาสนาเมื่อกว่า ๗๐ ปีมาแล้ว ก่อนที่ศาลาเจ้าจอมสมบูรณ์จะได้เสื่อมโทรมลง ทางทายาทจึงได้สร้างขึ้นใหม่ในพื้นที่เดิม ซึ่งศาลาเจ้าจอมสมบูรณ์ในปัจจุบันเป็นศาลาหลังที่สามแล้ว

กระผมโชคดีที่ได้รู้จักกับพระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง องค์ปัจจุบันมากว่า ๖๐ ปีแล้ว ตั้งแต่เป็นหลวงพี่ชุบ (พระครูชุบ) จนต่อมาท่านได้รับการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นเจ้าอาวาสวัดธาตุทององค์ปัจจุบัน และระหว่างเป็นเจ้าอาวาสก็ได้รับโปรดเกล้าสถาปนาให้วัดธาตุทองเป็นพระอารามหลวง และพระราชทานสมณศักดิ์ท่านเจ้าคุณเป็นพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ซึ่งเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีทั้งของวัดและตัวของท่านเอง ท่านให้ความเมตตากับครอบครัวผมมาก เป็นพระอุปัชฌาย์ให้กับพี่ชายของผม (ผล.ต.ต. สาขา ศารทูลสิงห์) เมื่อครั้งบรรพชาที่วัดธาตุทอง ขณะนั้นผมยังเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจอยู่เลย และเมื่อผมเกษียณราชการพ้นจากตำแหน่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ท่านก็ได้ขอร้องให้ผมรับเป็นไวยาวัจกรช่วยกิจกรรมในวัดมาจนถึงทุกวันนี้

ในวารดิถีที่ท่านจะเจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบนักษัตรในครั้งนี้ กระผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์ทั้งหลายในสากลโลก อีกทั้งบุญญาบารมีขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกพระองค์โปรดดลบันดาล พระราชทานพรให้พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง จงมีความสุขความเจริญ มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง สามารถปฏิบัติภารกิจสงฆ์ ในฐานะเจ้าอาวาส ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา และประเทศชาติสืบต่อไปชั่วกาลนาน

พลตำรวจเอก สันต์ ศรุตานนท์
ไวยาวัจกรวัดธาตุทองพระอารามหลวง

สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสังโฆ สังฆังนมามิ

พระสงฆ์ สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์

นับว่าเป็นศุภมงคลโอกาสอย่างยิ่ง ในวาระที่พระเดชพระคุณ พระราชวรญาณโสภณ (ชุป เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทองพระอารามหลวง ได้เจริญอายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบนักษัตร ในวันที่ ๒ เดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๓ ข้าพเจ้าขอน้อมแสดงมุทิตาสักการะต่อพระคุณท่านมา ณ ที่นี้ ด้วยผลลัพธ์ประจักษ์ชัดต่อสาธารณชน ที่พระคุณท่านบำเพ็ญต่อพระพุทธศาสนา อาทิ ทางด้านการศึกษา ทั้งส่งเสริม สนับสนุน โรงเรียนพระปริยัติประจำสำนักเรียนวัดธาตุทอง จนสามารถผลิตบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ปลูกหน่อพุทธบุตรให้เปี่ยมพร้อมด้วยศักยภาพและความสามารถในการสืบทอด เผยแผ่ พระธรรมแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งยังปฏิบัติข้อวัตร ยึดคงมั่นในพระวินัย ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของพระภิกษุ สามเณร ในบวรพุทธศาสนา ท่านเป็นปูชนียบุคคลแห่งคณะสงฆ์ไทย อุทิศกาย ใจ ปฏิบัติศาสนกิจเพื่อยังประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนกงล้อพระธรรมจักรสู่อนาคตกาลให้สถิตย์สถาพรตราบนิรันดร

ขออาราธนาคุณแห่งพระรัตนตรัย น้อมนำกาย ใจ อธิษฐานขอพรถวายแด่พระคุณท่าน

“โส อัตถะลัทโธ สุขิโต วิรุฬโห พุทธสาสะเน อะโรโค สุขิโต โหหิ สะหะ สัพเพหิ ญาติภิ”

ขอถวายสักการะ

ดร.ท่านผู้หญิงภรณี มหานนท์
ประจำสำนักพระราชวังพิเศษระดับ ๑๐

การบูชาบุคคลที่ควรบูชา เป็นมงคลอันสูงสุด

ขอถวายสักการะต่อ พระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ผู้เป็นปูชนียบุคคลแห่งบวรพุทธศาสนาไทย ด้วยบทบาทหน้าที่ และความเสียสละ ที่พระเดชพระคุณท่านสนองกิจต่อวงการศาสนาไทยอย่างเป็นที่ประจักษ์ชัด ด้วยผลงานที่เป็นรูปธรรมต่อสังคมส่วนรวมนั้น นำมาซึ่งความน่าเคารพกราบไหว้ เลื่อมใส อันควรบูชาเพื่อประดับเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต

เนื่องในวาระโอกาสอายุวัฒนะมงคล ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ได้เวียนมาบรรจบครบวาระอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในปีนี้เป็นปีที่ ๘๔ ดิฉันขอนอบน้อมถวายกตัญญุตาสักการะต่อพระเดชพระคุณท่าน นับว่าเป็นศุภมงคลโอกาสให้ศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย ได้ปฏิบัติบูชาในคุณแห่งครูบาอาจารย์ ผู้เป็นพระสุปฏิปันโน ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย อภิบาลคุ้มครองพระเดชพระคุณท่าน ให้มีสุขพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง คงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรแห่งพระพุทธศาสนาของสยามประเทศตราบนานเท่านาน

ขอกราบถวายสักการะ

(คุณหญิงโรส บริบาลบุรีภัณฑ์)
ที่ปรึกษามูลนิธิเด็กโสสะในพระบรมราชินูปถัมภ์
ประธานมูลนิธิกตเวทินในพระบรมราชูปถัมภ์

อายุวัฒนมงคลสมัย

พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระราชวรญาณโสภณ ผู้เป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ตลอดจนผู้ที่ได้แวะเวียนมาสักการะปฏิบัติบูชาสืบทอดศาสนกิจในพระศาสนา ณ วัดธาตุทอง พระอารามหลวง ท่านเจ้าคุณฯ นำมาซึ่งความเลื่อมใส ศรัทธา และความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการสรรค์สร้างสิ่งดีงามมากมายสู่สังคม โดยท่านเจ้าคุณฯ ได้นำปฏิบัติศาสนกิจเผยแผ่กิจการงานพระพุทธศาสนา ได้สนับสนุน ส่งเสริมการศึกษา เพื่อสร้างบุคลากรคุณภาพในบวรศาสนา อันเป็นรากฐานของหนึ่งในสามสถาบันที่เคารพสูงสุดแห่งสยามประเทศ ทุกครั้งที่ดิฉันได้เดินทางมายังวัดธาตุทอง จักได้เห็นถึงการพัฒนาการต่างๆซึ่งเป็นไปในทิศทางที่เจริญรุ่งเรืองขึ้น

เนื่องในโอกาสอายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบ ของพระราชวรญาณโสภณ ในวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ ดิฉันขออัญเชิญคุณแห่งพระไตรรัตน์ โปรดประทานพรมงคลดลให้ท่านเจ้าคุณฯ มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง สถิตเป็นแบบอย่างในการสืบทอด ดูแลพระพุทธศาสนาแห่งราชอาณาจักรไทยตราบนานเท่านาน

ขอแสดงความเคารพสักการะยิ่ง

คุณหญิงจินดา เจริญจรุงเวชช์

กราบมุทิตาสักการะพระเดชพระคุณ พระราชวรญาณโสภณ

พระเดชพระคุณ พระราชวรญาณโสภณ เป็นพระเถระที่มีความมุ่งมั่นในบวรพุทธศาสนามาตั้งแต่เยาว์วัย ท่านบวชเป็นสามเณรเมื่ออายุได้ 18 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 จนถึงปัจจุบัน ท่านได้ปฏิบัติธรรมและศึกษาพระปริยัติธรรมมาอย่างยาวนาน สามารถสอบได้นักธรรมชั้นตรี โท และเอก ตามลำดับ และได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์เรื่อยมาจนเป็นพระราชาคณะชั้นราชที่พระราชวรญาณโสภณ ท่านเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในการปฏิบัติศาสนกิจและในการปกครอง โดยเฉพาะการสอน การอบรม และการเทศนาพระธรรมคำสอนต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ยิ่งแก่พุทธศาสนิกชน ในด้านการปกครองนั้น ท่านเคยเป็นเลขานุการของเจ้าคณะภาคหลายภาค เป็นพระอุปัชฌาย์ เป็นรองเจ้าอาวาสวัดธาตุทอง และเป็นเจ้าอาวาสวัดธาตุทองเมื่อ พ.ศ. 2549 จนปัจจุบัน ท่านยังเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กเล็กและเยาวชนผ่านทางโรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทอง โรงเรียนวัดธาตุทอง และโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง และยังจัดโรงทานแก่ประชาชนทั่วไปเป็นระยะไม่ได้ขาด นับเป็นพระเถระที่เป็นแบบอย่างที่ดีของคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง

ผมขอน้อมกราบมุทิตาสักการะพระเดชพระคุณ พระราชวรญาณโสภณ เนื่องในโอกาสเจริญอายุวัฒนมงคล 84 ปี ในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2563 มา ณ ที่นี้ ด้วยความเคารพยิ่ง

(นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค)

ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี

7 ตุลาคม 2563

คำนิยม

ตลอดเวลาที่ผ่านมาท่านเจ้าคุณพระราชญาณโสภณ เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ได้สร้างคุณูปการเป็นที่ประจักษ์แจ้ง เป็นรูปธรรมแก่พระพุทธศาสนา ทั้งทางด้านการปกครองและการเผยแผ่ไว้เป็นอย่างมาก

เนื่องในวาระอายุวัฒนมงคล ๗ รอบ ของท่านเจ้าคุณ กระผมจึงขอถวายมุทิตาสักการะมายังท่านเจ้าคุณ เพื่อโปรดมีบารมีสร้างคุณูปการต่อพระพุทธศาสนาสืบกาลนานต่อไป

พันตำรวจโท พงศ์พร พราหมณ์เสน่ห์
ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีด้านการพระพุทธศาสนา
อดีตผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

คำนิยม

นายณรงค์ ทรงอารมณ์
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
เนื่องในพิธีบำเพ็ญกุศลอายุวัฒนมงคล ๗ รอบนักษัตร
พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร ป.ธ.๔)
เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง

****

พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร ป.ธ.๔) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง เป็นพระเถระผู้มีศีลาจารวัตรปฏิบัติเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย มีวิถีชีวิตสมณะเรียบง่าย เคร่งครัดในข้อวัตรปฏิบัติ และเป็นผู้มีคุณูปการต่อวัดธาตุทองมาจนได้รับการยกย่อง ทำให้วัดเจริญรุ่งเรืองเป็นลำดับสืบมา โดยได้จัดการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้า มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ โดยการส่งเสริมสนับสนุนในการบวชเนกขัมมะปฏิบัติธรรม และอบรมสมาธิภาวนาแก่พุทธศาสนิกชน และประชาชนทั่วไป สามารถบริหารงานคณะสงฆ์ เป็นพระนักพัฒนา มีวิสัยทัศน์กว้างไกลสร้างสรรค์ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นอเนกประการ โดยยึดประโยชน์ของพระพุทธศาสนา สังคม ประเทศชาติเป็นที่ตั้ง จนได้รับการถวายรางวัลเกียรติคุณ จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งจากคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งมีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนทั่วไป แม้จะผ่านอุปสรรคนานาประการ นับว่าเป็นพระดีศรีพระศาสนา เปี่ยมด้วยพรหมวิหารธรรมและสังคหวัตถุธรรม มีปฏิปทาน่าเคารพเลื่อมใส กราบไหว้ได้อย่างสนิทใจของบรรดาผู้ได้พบเห็น คุณธรรมที่โดดเด่นสำคัญประจำตัว อีกอย่างหนึ่ง คือ ความเสียสละ และความรู้จักพอ เป็นคุณธรรมที่ทุกคนควรเจริญรอยตาม และยึดถือเป็นคติธรรมประจำชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน ที่จะส่งผลให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขแก่พุทธศาสนิกชนและมวลมนุษยชาติอย่างแท้จริง

ในโอกาสครบรอบอายุวัฒนมงคล ๗ รอบนักษัตร ในวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ นี้ กระผมขอกราบแสดงมุทิตาจิต และน้อมถวายพร ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และอานุภาพแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากล ตลอดทั้งบุญบารมีที่พระเดชพระคุณได้บำเพ็ญมา จงดลบันดาลให้พระเดชพระคุณ มีพลานามัยสมบูรณ์ ปราศจากโรคาพาธอุปัทวันตรายทั้งปวง มีอายุยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของคณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน สืบไป

(นายณรงค์ ทรงอารมณ์)
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

หลวงพ่อชุบของลูกหลาน

ในโอกาสวันครบรอบวันคล้ายวันเกิด ๘๔ พรรษา ของท่านเจ้าอาวาสวัดธาตุทอง องค์ปัจจุบัน พระราชวรญาณโสภณ (หลวงพ่อชุบ เขมงฺกโร) กระผมได้หวนรำลึกถึงความเมตตากรุณาที่หลวงพ่อชุบฯ ได้มอบให้กับกระผมมาโดยตลอด ซึ่งนับเป็นบุญอย่างหาที่สุดมิได้ที่กระผมได้มีโอกาสรู้จักกับพระเถระท่านนี้ ผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีกับทุกๆ คนอย่างเท่าเทียมกัน

ครอบครัวของเรา มีความผูกพันและพึ่งพิงใกล้ชิดกับวัดธาตุทองนับจาก เกิด แก่ เจ็บ ตาย มาตั้งแต่ครั้งสมัย ปู่ ย่า ตา ยาย ช่วงของความสุข ความทุกข์ของครอบครัวเรา พระสงฆ์องคเจ้าของวัดธาตุทองจะอวยชัยให้พรตลอดจนช่วยปัดเป่าและเป็นที่พึ่งทางใจเป็นอย่างดี บรรพบุรุษของตระกูลเราจะอบรมสั่งสอนลูกหลานสืบต่อกันมาว่า ให้ช่วยกันดูแล สนับสนุน วัดธาตุทองอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ พระผู้ใหญ่ของวัดธาตุทองจึงเปรียบเสมียนเป็นบุพการีของพวกเราด้วยเช่นกัน

บรรพบุรุษข้างคุณแม่ของกระผม คุณตาขุนพระเจนสถลรักษ์ฯ และคุณยายแดง ภูมิจิตร ได้ปวารณาตนขอเป็นโยมอุปัฏฐากของ หลวงปู่นพ องฺกุรปญฺโญ (พระธรรมปาโมกข์) ปฐมเจ้าอาวาสวัดธาตุทอง ผู้ทรงมีสติปัญญาปราดเปรื่อง มีความรู้ความสามารถแตกฉานในพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้ง โดยท่านได้เผยแพร่ความรู้ดังกล่าวแก่อุบาสกอุบาสิกาและประชาชนทั่วไปอย่างดียิ่ง เมื่อสิ้นบุญหลวงปู่นพฯ กระผมมีความรู้สึกว่าขาดหลักยึดเหนี่ยวสำคัญในธรรมไป แต่นับเป็นโชคดีของวัดธาตุทองและของครอบครัวเรา ที่ได้พระเถรานุเถระหลวงพ่อชุบของวัดธาตุทอง ผู้มีศีลาจารวัตรเสมอเหมือนหลวงปู่นพฯ ขึ้นมาทดแทนและสามารถสืบทอดเจตนารมณ์ของหลวงปู่นพฯได้อย่างดี

ถ้าผู้ใดได้มีโอกาสรู้จักกับหลวงพ่อชุบฯ จะพบว่าท่านเป็นพระผู้ใหญ่ที่เปี่ยมล้นด้วยคุณงามความดี มีความกตัญญูกตเวทิคุณต่อหลวงปู่นพฯ ซึ่งเป็นพระอาจารย์ของท่านอย่างสูงที่สุด หลวงพ่อชุบฯ เป็นพระผู้ใหญ่ที่ถ่อมตนมาก ท่านกล่าวกับกระผมหลายครั้งว่า ท่านได้รับการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดวิชาความรู้มาจากพระอาจารย์ของท่าน ท่านดำรงอยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะพระอาจารย์ของท่าน ท่านเคยกล่าวติดตลกอย่างน่ารักกับกระผมว่า “ท่านก็เป็นศิษย์มีครูเหมือนกันนะ” ท่านจะกล่าวเทิดทูนพระคุณของครูบาอาจารย์ของท่านอย่างแท้จริง อย่างไรก็ดี จากการที่กระผมได้มีโอกาสใกล้ชิดกับหลวงพ่อชุบฯ จะพบว่าหลวงพ่อชุบฯ โดยเนื้อแท้ของท่านเองแล้วท่านคือเพชรน้ำหนึ่งของวงการพุทธศาสนาของประเทศไทย ที่น่าเคารพกราบไหว้มากที่สุดพระองค์หนึ่งอย่างไม่มีความเคลือบแคลงสงสัยใดๆ

หลวงพ่อชุบฯ ได้บรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่อายุยังน้อย และเข้ารับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดธาตุทองเป็นเวลายาวนานร่วม ๖๕ ปี วัตรปฏิบัติและการอบรมสั่งสอนด้วยเมตตาบารมีของท่าน ส่งผลให้พระลูกวัดมีระเบียบวินัยดีขึ้นเป็นลำดับอย่างเห็นได้ชัด สมกับเป็นพระอารามหลวงของธรรมยุติกนิกาย

วัดธาตุทอง เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของความเจริญ แต่ก็อยู่ไม่ห่างไกลจากพื้นที่ของแหล่งเสื่อมโทรม กอปรกับมีหน่วยราชการหลายหน่วยงานได้มาขออาศัยใช้พื้นที่ของวัดธาตุทอง เป็นสถานที่ให้การศึกษาของลูกหลานทุกระดับชั้น เป็นสถานที่ให้บริการทางการแพทย์ เป็นสถานที่บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด เป็นสถานที่ให้การรักษาพยาบาลแก่สัตว์เลี้ยง เป็นสถานที่ฝึกอบรมอาชีพของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน จากการที่วัดธาตุทองเป็นสถานที่ให้บริการแก่สังคมอย่างกว้างขวาง ทำให้วัดธาตุทองต้องประสบภัยปัญหาหลายอย่างจากภายนอกโดยเฉพาะจากพวกมิจฉาชีพ ที่มุ่งแสวงหารายได้จากการขายยาเสพติดให้กับผู้มาขอรับการบำบัดรักษา เสมือนงูกินหาง

บทบาทและหน้าที่ของท่านเจ้าอาวาสวัดธาตุทอง จึงเป็นงานที่หลากหลายจากการบริหารงานของวัดโดยทั่วไป แต่ด้วยความสามารถและความเมตตาของหลวงพ่อชุบฯ ท่านก็สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องแล้วเรื่องเล่าได้อย่างราบรื่น ผู้รับเหมาทำการก่อสร้างพระเจดีย์เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ก็ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาตามสัญญาและแบบแปลนที่ตกลงกันและจะประสบความสำเร็จในเร็ววันนี้

หลวงพ่อชุบ เคยปรารภกับผมว่า ท่านอยากจะบูรณะปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างของวัดที่ญาติโยมทำค้างคาไว้และพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุให้เสร็จสิ้นในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้ ท่านกำลังจัดทำพิพิธภัณฑ์เอกสารประวัติศาสตร์ตลอดจนรวบรวมพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของวัดธาตุทองทั้งหมดไว้ในที่เดียวกัน เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้มีโอกาสเรียนรู้คุณค่าของพุทธศาสตร์และพุทธศิลป์ที่บรรพชนของเราได้อุทิศและเสียสละสร้างไว้ให้ลูกหลานได้สักการะบูชา

ในแต่ละวัน ผมสังเกตเห็นว่าหลวงพ่อชุบต้องทำงานอย่างหนักมากและทำด้วยตนเอง ตั้งแต่ ๐๘.๐๐น.-๒๐.๐๐น. ทุกวัน การบริหารงานวัดธาตุทองมีงานหลากหลายมากทั้งงานราษฎร์และงานหลวง แต่ท่านก็ไม่เคยย่อท้อ ทั้งนำพระสวดมนต์ ทั้งเทศนา ทั้งงานกิจนิมนต์ ทั้งงานบริหารวัด งานทำนุบำรุงปฏิสังขรณ์วัด งานบุญงานกุศล งานศพ ฯลฯ กล่าวกันว่าใครก็ตามที่มาขอความช่วยเหลือจากท่าน ถ้าท่านทำให้ได้ ท่านจะรับช่วยเหลือทุกคนสมกับเป็นพระสุปฏิปันโนของวงการพุทธศาสนาโดยแท้

ในโอกาสวันครบรอบวันคล้ายวันเกิด ๗ รอบของหลวงพ่อ กระผมขอกราบอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกได้โปรดประทานพรให้หลวงพ่อชุบฯ เจริญรุ่งเรืองในธรรม เพียบพร้อมด้วยจตุรพิธพรชัยยิ่งๆขึ้นไป เพื่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของพระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์รวมของคุณงามความดีเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและหลักชัยของลูกหลานสืบต่อไป

ขอกราบคารวะหลวงพ่อชุบฯ มาด้วยความเคารพยิ่ง
กุลกุมุท สิงหรา ณ อยุธยา
(อดีตเอกอัครราชทูต)

อายุวัฒนมงคลมุทิตาพจน์
พระราชวรญาณโสภณ วัดธาตุทอง

พระมหาเถระผู้มีสัมมาปฏิบัติเรียบร้อย งดงามด้วยสีลสุตาธิคุณ ประกอบด้วยพหุปการคุณแผ่ไพศาล เป็นสังฆโสภณผู้มีหิตานุหิตประโยชน์ทั้งศาสนจักร กล่าวคือ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านด้วยดีเสมอมา สำหรับอาณาจักร พระเดชพระคุณเป็นเนื้อนาบุญของพุทธศาสนิกชนปฏิบัติศาสนกิจอย่างเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย เผยแผ่หลักธรรมคำสอนสู่สาธารณะด้วยการจัดอบรมปฏิบัติธรรม มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ได้รับถวายรางวัลเกียรติคุณจากคณะสงฆ์ ภาครัฐ เอกชน หน่วยงานต่าง ๆ มาโดยลำดับ กล่าวได้ว่า พระราชวรญาณโสภณเป็นหัวใจสำคัญของวัดธาตุทองที่พัฒนาให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองวัฒนาสถาพร

ในโอกาสที่ พระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร ป.ธ.๔) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง มีอายุวัฒนมงคล ๗ รอบนักษัตร ในวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ นี้ กระผมขอน้อมถวายมุทิตาอายุวัฒนมงคลไว้ ณ ที่นี้

จงจำเริญจตุรพิธพรสิทธิ
ถ้วนดำริรังสฤษฎิ์ประดิษฐาน
สมสามเหตุแห่งมโนรสโอฬาร
เพรียบไพศาลศรีสวัสดิ์พัฒน์เพิ่มพูน
มิ่งมงคลถกลเกียรติจำเนียรเนื่อง
นำรุ่งเรืองเสมอให้ไม่เสื่อมสูญ
เปี่ยมประโยชน์โสตถิผลดลไพบูลย์
จึงจำรูญจรุงตนจนเกริกไกร

(นายอินทพร จั่นเอี่ยม)
ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

"ยถาวาที ตถาการี" : คนตรงพูดอย่างใด ทำอย่างนั้น ธรรมะประโยคนี้ท่านเจ้าประคุณพระธรรมปาโมกข์ เจ้าอาวาสวัดธาตุทององค์แรกได้บรรยายให้ฟังว่าเป็นคุณสมบัติของสมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวก ซึ่งกระผมได้ประจักษ์แจ้งในธรรมะปฏิบัติของพระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร ป.ธ.๔) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ซึ่งสืบต่อจากท่านเจ้าพระคุณพระธรรมปาโมกข์ที่มรณภาพ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔

โดยพระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณได้เมตตารับเป็นประธานกรรมการมูลนิธิวัดธาตุทองอีกงานหนึ่งด้วย นับเวลาได้เกือบ ๒๐ ปี ที่กระผมได้ทำงานกับท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ท่านได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นคนตรงของท่านอย่างชัดเจน แน่วแน่ ได้บริหารจัดการงานของวัดธาตุทองและโรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทองในมูลนิธิวัดธาตุทองอย่างมีประสิทธิภาพ ท่านได้ร่วมประชุมคณะกรรมการมูลนิธิทุกครั้ง และเมตตาอุปถัมภ์ค้ำจุนส่งเสริมกิจการโรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทองที่ช่วยแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ที่มีรายได้น้อย เพื่อให้เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัย ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกวิธี จนปัจจุบันนี้ โรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทองได้รับการยกย่อง ได้รับการเยี่ยมชม และนำไปเป็นแบบอย่างตลอดเวลา

กระผมขอกราบแสดงความเคารพศรัทธาท่านเจ้าอาวาสในการปฏิบัติงานอย่างเป็นคนตรงต่อไปอีกนานเท่านาน เพื่อนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่วัดธาตุทอง พระอารามหลวง และโรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทองตลอดไป

กราบนมัสการด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

ดร.อภิชัย จันทรเสน

รองประธานกรรมการมูลนิธิวัดธาตุทอง พระอารามหลวง

๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

มุทิตาคุณาการ

พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ท่านเจ้าคุณชุบ เขมงฺกโร) นอกจากจะเป็นพระเถระผู้ทรงภูมิรู้ภูมิธรรม เป็นอย่างยิ่งแล้ว คุณูปการสำคัญที่โดดเด่นเป็นเลิศของท่าน คือ ความมีเมตตาธรรม อันเป็นคุณธรรมวิเศษที่ค้ำจุนโลกมนุษย์ไว้ให้เกิดความสุขสันติ มีความกรุณา ต่อพระสงฆ์ สามเณร สานุศิษย์ อุบาสกอุบาสิกา ตลอดจนพุทธศาสนิกชนทั่วไป เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนแก่ผู้ที่พบเห็นทุกคน ท่านมีวิริยอุตสาหะ ปฏิบัติศาสนกิจของสงฆ์ และตามภารหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดได้เป็นอย่างดี มาโดยตลอด ดูแลบูรณะ ซ่อมแซม กุฏิ ที่พักสงฆ์ ที่สร้างมานานแล้ว และสร้างอาคารที่พักสามเณรใหม่ ให้มีสัปปายะ ดีขึ้น ปรับปรุงอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ที่ชำรุดทรุดโทรม เช่นอาคารเรียนพระปริยัติธรรม รวมทั้ง ก่อสร้างอาคารหลังใหม่ไว้ใช้ประโยชน์ เพื่อกิจการพระศาสนา เช่น ศาลาปฏิบัติธรรม ศาลาฌาปนสถาน เป็นต้น

ดูแลส่งเสริมสนับสนุน ให้ภิกษุ สามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ เพิ่มพูนคุณวุฒิอย่างต่อเนื่องตั้งแต่พระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ รวมทั้งการจัดหลักสูตรอบรมพระสอนศีลธรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อให้พระมีความรู้ ความสามารถไปสอนศีลธรรมแก่เด็กนัดเรียนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสอนธรรมให้แก่ประชานทั่วไป และเตรียมการสร้างพระวิปัสสนาจารย์ ไว้ประจำวัดธาตุทอง เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติธรรมสำหรับประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อไป

ผลงานการบูรณะ พัฒนา ปรับปรุงวัดธาตุทอง ในสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ทำให้วัดได้รับพระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ รับวัดธาตุทองไว้ในพระอุปถัมภ์ และประทานตราสัญลักษณ์ใหม่ให้แก่วัด เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกวัดธาตุทอง เป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ ในวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ในอภิรักขิตสมัยอายุวัฒนมงคล ที่เวียนมาบรรจบครบ ๗ รอบ ของพระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ท่านเจ้าคุณชุบ เขมงฺกโร) เหล่าศิษยานุศิษย์ ขอน้อมถวายมุทิตาสักการะแด่ท่านเจ้าคุณ โดยอัญเชิญคุณพระรัตนตรัย อันเป็นที่พึงสูงสุดของพุทธบริษัท เหล่าพุทธศาสนิกชน ดลบันดาลให้ท่านเจ้าคุณ มีพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคาพยาธิมาเบียดเบียน มีพลังจิตใตที่เข้มแข็ง ช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญยั่งยืนต่อไป ตราบนานเท่านาน.

รองศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.อำนาจ บัวศิริ

คำนิยม

ในระยะเวลาเกือบ ๗ ปี ที่ดิฉันได้ทำงานรับใช้พระเดชพระคุณเจ้าพระราชวรญาณโสภณ อย่างใกล้ชิดในฐานะผู้จัดการและผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทอง ดิฉันได้ค้นพบคุณสมบัติที่น่าสรรเสริญในตัวท่านดังนี้

ประการแรก ท่านเข้าใจหลักการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยอย่างลึกซึ้ง เด็กเล็กๆ ควรมีห้องสุขาที่สะดวกสบาย มีสนามให้วิ่งเล่นออกกำลังกาย ท่านบอกให้ดิฉันไปดูต้นแบบที่โรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่ง ดิฉันปฏิเสธที่จะไปแต่รับปากว่าจะทำห้องน้ำและสนามเด็กเล่นตามแบบที่ท่านต้องการ ขอให้ท่านให้การสนับสนุนด้านปัจจัยก็พอ นั่นคือที่มาของการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของโรงเรียนอนุบาลวัดธาตุทอง ประกอบกับบุญบารมีของท่านบันดาลให้ดิฉันได้ผูกมิตรกับ คุณดิสสกร กุนธร ลูกศิษย์ก้นกุฏิของท่าน เราช่วยกันสรรค์สร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาให้เป็นต้นแบบกับโรงเรียนอื่นๆทั้งในกทม.และต่างจังหวัด มีผู้มาศึกษาดูงานทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สมกับการเป็น”สวนของเด็กๆ” (Kindergarten) อย่างแท้จริง

ประการที่สอง ท่านมีคุณธรรมของผู้บริหาร คือ พรหมวิหาร ๔ เด่นชัด โดยเฉพาะความเมตตา- กรุณา ที่ท่านมีให้กับดิฉันมาตลอด ยามที่ดิฉันประสบปัญหาถูกกลั่นแกล้ง ตีข่าวประโคมออกสื่อ ท่านก็ส่งตัวแทนมาให้กำลังใจและฝากบอกว่าท่านไม่เคยกังขาใดๆ ในตัวดิฉัน ทำให้ดิฉันมีกำลังใจต่อสู้อุปสรรคทั้งปวงสำเร็จ บางครั้งมีผู้ปกครองไปฟ้องท่านเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติเข้มงวดของโรงเรียน ท่านก็ใช้อุเบกขาตอบว่า “มอบหมายผู้จัดการไปแล้ว ก็แล้วแต่ผู้จัดการเขาคนเดียว” ดังนั้นดิฉันจึงสามารถบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างราบรื่นและมีความสุขตลอดมา

ประการที่สาม ท่านฉลาดหลักแหลมในการชมคน พูดสั้นๆ แต่ได้ใจความ เช่น ครั้งหนึ่งระหว่างงานของวัด ท่านพยักหน้ามาทางดิฉันแล้วพูดว่า “นี่ซิ คนทำงาน” ดิฉันเกิดปิติอย่างยิ่งจากคำพูดของท่าน ความเหนื่อยล้ามลายสิ้น แต่ขณะเดียวกันถ้าเกิดการผิดพลาดในการทำงานของลูกศิษย์ผู้ใกล้ชิด ท่านจะไม่ตำหนิบุคคลผู้นั้นต่อหน้าแขก แต่จะเรียกไปสั่งสอนภายหลัง เป็นการรักษาน้ำใจผู้น้อยที่ดีมากๆ

เนื่องในวาระอายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบของท่าน ดิฉันในนามศิษยานุศิษย์ ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงคุ้มครองอภิบาลให้ท่านมีพลานามัยที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน เจริญรุ่งเรืองในบวรพระพุทธศาสนา เป็นที่พึ่งทางใจของพวกเราไปอีกนานแสนนาน

กราบนมัสการด้วยความเคารพยิ่ง

(นางธนาลัย ลิมปรัตนคีรี)

๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

คำนิยม

เนื่องในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นหนึ่งในไวยาวัจกรวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ซึ่งได้รับใช้พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ท่านเจ้าคุณชุบ เขมงฺกโร) มาเป็นระยะเวลากว่า ๒๐ ปี ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติอีกทั้งยังสำนึกในบุญคุณ และมีความปลื้มปิติอย่างยิ่งที่ได้รับใช้พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ ท่านเป็นพระสังฆาธิการที่สนับสนุนในด้านการศึกษาและปฏิบัติ รวมทั้งการทำหน้าที่ในการบริหารจัดการวัด และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นับเป็นพระเถระที่เป็นแบบแบบอย่างที่ดีของคณะสงฆ์รูปหนึ่งสิ่งที่น่าชื่นชมอย่างยิ่งของท่านพระเดชพระคุณ คือ ได้ทำการดูแลและส่งเสริม ให้ภิกษุ สามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ เพิ่มพูนคุณวุฒิอย่างต่อเนื่องตั้งแต่พระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ รวมถึงการจัดหลักสูตรอบรมพระสอนศีลธรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อให้พระมีความรู้ ความสามารถไปสอนศีลธรรมแก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสอนธรรมให้แก่ประชาชนทั่วไป และเตรียมการสร้างพระวิปัสสนาจารย์ ไว้ประจำวัดธาตุทอง เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติธรรมสำหรับประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อไป

รวมถึงผลงานการบูรณะ พัฒนา ปรับปรุงวัดธาตุทอง พระอารามหลวงในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการปรับปรุงอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ที่ชำรุดทรุดโทรม เช่นอาคารเรียนพระปริยัติธรรม รวมทั้ง ก่อสร้างอาคารหลังใหม่ไว้ใช้ประโยชน์ เพื่อกิจการพระศาสนา เช่น ศาลาปฏิบัติธรรม ศาลาฌาปนสถาน เป็นต้น อีกทั้งในสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ยังทำให้วัดได้รับพระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ รับวัดธาตุทองไว้ในพระอุปถัมภ์ และประทานตราสัญลักษณ์ใหม่ให้แก่วัด เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกวัดธาตุทอง เป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ ในวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ในวาระเนื่องในวันพิธีบำเพ็ญกุศลอายุวัฒนมงคล ๗ รอบนักษัตร พระเดชพระคุณพระราชวรญาณโสภณ (ท่านเจ้าคุณชุบ เขมงฺกโร) เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ข้าพเจ้าและครอบครัว ขอน้อมถวายมุทิตาสักการะแด่ท่านเจ้าคุณ โดยอัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัย อันเป็นที่พึงสูงสุดของพุทธบริษัท เหล่าพุทธศาสนิกชน ดลบันดาลให้ท่านเจ้าคุณ มีพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัย มีพละกำลังและพลังจิตใตที่เข้มแข็ง ช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญยั่งยืนต่อไป ตราบนานเท่านาน.

นายธนศักดิ์ - นางประไพ ชูศรี

ขอถวายมุทิตาสักการะแด่

พระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร)

เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง พระอารามหลวง

เนื่องในโอกาสเจริญอายุวัฒนมงคล ๘๔ ปี

๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

+ + + + + + +

- พระสงฆ์ผู้ผ่องแผ้ว ล้ำเลิศ เมตตา
  ราช ประกาศชูเชิด เกียรติก้อง
  วร พจน์ประเสริฐ ชูชื่น กมล
  ญาณ-โสภณ ซ้อง ทั่วหล้า สาธุการ
- อายุ บรรจบถ้วน เจ็ดรอบ ยืนยง
  วัฒน มนัสชอบ แผ่กว้าง
  มงคล สิรินอบ เหนือเกศ วันทา
  แปดสิบสี่ มิร้าง สุขแท้ ในธรรม
- เนื่องในโอกาสล้ำ มงคล ชนม์วาร
  ขอพระไตรรัตน์ดล ปกป้อง
  อายุยิ่งวรรณพล เปี่ยมสุข สราญ
  เกียรติคุณกึกก้อง ทั่วฟ้า สากล
- หวังใดในโลกหล้า จักรวาล ท่านเอย
  มนัสสบพบพาน สิ่งนั้น
  หวังมนุษย์พ้นมาร หมดทุกข์ โศกตรม
  ปณิธานจิตมั่น แน่แท้ นฤพานฯ

****

จาก ดร.ประสิทธิ์ บุตรศรี

ประธาน สภาสื่อมวลชนเพื่อสันติภาพโลก

ประธาน บริษัท อเมซิ่ง อินเตอร์เนชั่นแนล แมนเนจเมนท์ จำกัด

มุทิตาสักการพจน์ถวายหลวงพ่อพระราชวรญาณโสภณ
“พระผู้มีจิตใส หัวใจทอง สมองเพชร”

๑	วันที่สอง	พฤศจิกา	อุกาสะ
	วันอายุวัฒนะ	วัสสา	มหากุศล
	พระเดชพระคุณ	พระราช	วรญาณโสภณ
	ศิษย์ทุกคน	สาธุโข	โมทนา
๒	หลวงพ่อคือ	เอกสงฆ์	ธงของวัด
	อารามราช	วัดธาตุทอง	งามสง่า
	งามด้วยคือ	งามธรรม	ล้ำเมตตา
	เลิศปัญญา	วิสัยทัศน์	ชัดเจนไกล
๓	“ดวงจิตใส”	“หัวใจทอง”	“สมองเพชร”
	วลีเด็ด	“ไม่ว่ากัน”	นั้นยิ่งใหญ่
	คือคติคนดี	มีค่า	เหนือสิ่งใด
	อัธยาศัย	คือองค์พรหม	บรมธรรม
๔	อายุวัฒนมงคล	ชนม์	สดใส
	อัญเชิญคุณ	พระรัตนตรัย	ที่เลิศล้ำ
	อีกอาศัย	เทพเทวา	ผู้ทรงธรรม
	โปรดน้อมนำ	หนุนช่วย	อำนวยชัย
๕	**อายุวัฑฒโก**	โสภณลุ	
	ถวายอายุ	ยาวนาน	เลยกาลขัย
	ธนวัฑฒโก	โสภณชัย	
	อริยทรัพย์	มากหลาย	ในบัดดล
	สิริวัฑฒโก	โสภณศรี	
	สรรพสิริ	มากมี	มหาผล
	ยสวัฑฒโก	เพิ่มพูนดล	
	เกียรติยม	วรรณยม	ปรากฏการณ์
๖	**พลวัฑฒโก**	โสภณแกร่ง	
	มากเรี่ยวแรง	กำลัง	ดั่งช้างสาร
	วัณณวัฑฒโก	โสภณวรรณ	
	วรรณเกียรติ	วรรณยศ	ปรากฏมี
	สุขวัฑฒโก	โอฬารสุข	
	นิรทุกข์	กายใจ	ไร้ทุกขี
	ทั้งเคราะห์/ปัญ	ห่างไกล	อย่าได้มี
	เจริญศรี	ในพระศาสน์	สวัสดี(เทอญ)

กราบถวายสักการะบูชาอายุวัฒนมงคล
ด้วยความเคารพยิ่ง
พลอากาศตรีสุรินทร์ คุ้มจั่น (เปรียญ)

หลวงพ่อชุบ พระมหาเถระนักพัฒนา

ครั้งหนึ่ง เมื่อราวปี พ.ศ. ๒๕๑๒ กระผมได้มีโอกาสออกแบบศาลากฏิหลังหนึ่ง โดยมีคุณยายทองอยู่ ปลูกสวัสดิ์ เป็นเจ้าภาพ เพื่อสร้างถวายไว้ที่วัดธาตุทอง โดยมีพระอาจารย์ชุบ เขมงฺกโร เป็นผู้ประสานงาน และเป็นผู้ดูแลศาลากุฏิหลังดังกล่าวสืบมา ปัจจุบันกุฏิปลูกสวัสดิ์ ยังคงตั้งอยู่ที่วัดธาตุทองฯ โดยมีสภาพมิได้เก่าทรุดโทรมไปตามกาลเวลา ทราบว่าแม้หลวงพ่อชุบ (พระราชวรญาณโสภณ ในปัจจุบัน) จะมิได้อยู่จำวัด ณ กุฏิดังกล่าวแล้ว แต่ท่านก็มิได้ละเลย หรือทิ้งร้าง ยังถนอมศรัทธาของลูกหลานคุณยายทองอยู่ ปลูกสวัสดิ์ ด้วยการให้พระลูกศิษย์ มาจำวัดและคอยซ่อมบำรุงดูแลอยู่อย่างสม่ำเสมอ

นอกจากเรื่องราวของกุฏิปลูกสวัสดิ์แล้วนั้น กระผมได้ใกล้ชิดกับพระราชวรญาณโสภณ ในฐานะลูกศิษย์ที่มักไปกราบสักการะ และเข้าไปถวายจตุปัจจัยไทยธรรมทั้งงานบุญส่วนตัว และของวัดเรื่อยมา จึงได้เห็นพัฒนาการของวัดธาตุทอง ในยุคที่ท่านได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ตั้งแต่เมื่อครั้งที่ท่านดำรงสมณศักดิ์ที่ พระครูวิสุทธิเขมากร ต่อมาเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระรัตนมงคลโมลี และเป็นพระราชาคณะชั้นราชในปัจจุบัน ที่พระราชวรญาณโสภณ การจัดการพื้นที่ของวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาคารที่พักของพระภิกษุ และสามเณร (อาคาร ๗๒ ปี พระรัตนมงคลโมลี และอาคาร ๗๒ ปี วัดธาตุทอง) การปรับปรุงฌาปนสถานวัดธาตุทอง เมรุ และศาลาบำเพ็ญกุศล การปรับปรุงอาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรม การก่อสร้างอาคารหอบุพการี ศูนย์ธรรมศึกษา และปฏิบัติธรรม สมโภช ๘๐ ปี วัดธาตุทอง ฯลฯ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานที่ประจักษ์ชัดสำหรับกระผม ฉะนั้นเมื่อผมนึกถึง พระเดชพระคุณ พระราชวรญาณโสภณ (หลวงพ่อชุบ) ในความคิดของผมนั้น ท่านคือ **“พระมหาเถระนักพัฒนา”**

ในโอกาสศุภมงคลดิถี อายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบนักษัตร หลวงพ่อพระราชวรญาณโสภณ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ที่มาถึงนี้ ขอโอกาสอัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัย และเทวดาที่ปกปักษ์รักษาวัดธาตุทอง พระอารามหลวง โปรดดลบันดาลประทานพรให้ พระเดชพระคุณหลวงพ่อ มีสุขภาพแข็งแรง อยู่เห็นร่มโพธิ์ธรรมให้บรรดาลูกศิษย์ได้พึ่งพิง คิดสิ่งใดที่เป็นไปด้วยชอบประกอบไปด้วยธรรมแล้ว ขอให้ท่านได้ดั่งปรารถนาทุกประการเทอญ..

ขอกราบถวายมุทิตาสักการะมา ณ โอกาสนี้

สุทธิชัย ศรีเฟื่องฟุ้ง

भाजपा

इंजि. राजकुमार बडोले

माजी मंत्री, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, म.रा.
तथा पालक मंत्री जि. गोंदिया
माजी विधानसभा सदस्य,अजुर्नी/मोर, जि. गोंदिया

दिनांक

2 November 2563 BE.

To

Most Venerable Phrarajavaraynanasobhon

Wat Thatthong

Bangkok, Thailand

Respected Most Venerable.

We would like to wish you a very Happy 84th Birthday. We believe that Buddha will bless you with many more years to live so that you can serve the humanity and spread the Dhamma of the Buddha to the whole world. I also personally thank you for giving me the blessings and the most beautiful experience of my life for becoming a monk for few days at your temple. Me and many others have learned a lot from you and for us you are a great inspiration and a great teacher to spread the Dhamma of the Buddha to the world.

We wish you again on behalf me and my family and all the Buddhist in India a very Happy 84th Birthday to you.

Thanking you

With Metta

Raj kumar Badole

(Ex-Minister of Social Justice and Special Assistance,

Govt of Maharashtra, India)

Gagan Malik
Honorary Doctorate in Peace And Morality - International Florida University
Main Actor - Sri Siddhartha Gautama, Sri Lanka
Vice President - Ahilyabai Holkar Foundation, Nagpur, India
Brand Ambassador - Samata Pratishthan, Ministry of Social Justice and Special Assistance, Govt of Maharashtra, India
International Brand Ambassador - The Buddhist Society of India
Brand Ambassador - Nepal Journey, Dallas, Texas, USA
Founder - Lotus World, Sri Lanka

2 November 2563 BE.

To
The Most Venerable Phra Rajavaraynanasobhon
Wat That Thong
Bankgkok, Thailand

Sub: Birthday Wishes

Respected Most Venerable.

On this auspicious day I would like to wish you a very Happy 84th Birthday Most Venerable. I believe you have given so many sacrifices throughout your life to dedicate your life to spread the Dhamma of the Buddha and still doing it. You have taught and inspired people for Love, Peace and Compassion and not only that you have also spread the teachings of the Buddha worldwide. Most Venerable your humble nature, vast knowledge and wisdom brought light to so many people not only in Thailand but to the whole world. I hope and wish that you will live long at least for 100 years so that your contribution to spread the teachings of the Buddha will keep on going. May You keep shower your blessings to all humanity.

Once again Happy Birthday to You Most Venerable.

With Metta

Gagan Malik

พระราชวรญาณโสภณ

วันที่สองพฤศจิกายนมงคลเลิศ เป็นวันคล้ายวันเกิดเลิศกุศล
เป็นวันดีศรีกาลวันมงคล หลวงพ่อพระราชวรญาณโสภณผู้ปรีชา
คือพระสาวกสงฆ์องค์ไตรรัตน์ ผู้ศาสนทายาทสืบศาสนา
คือศรีสงฆ์ธงอารามงามโสภา วัดราชานามธาตุทองผ่องโสภณ
คือศรีสงฆ์ทรงคุณแผ่ไพศาล คืออาจารย์ของศิษย์จิตกุศล
คือนักปราชญ์ชาติเมธีมีมงคล คือพระราชวรญาณโสภณผู้ทรงคุณ
ทั้งศิษย์พระคฤหัสถ์จัดงานใหญ่ สมโภชชัยอายุวัฒน์พิพัฒน์ผล
เนื่องแน่นผู้อวยชัย ให้มงคล ขอนิพนธ์ถวายพรสุนทรวจี
ขออายุท่านไม่น้อยร้อยวรรษะ ทั้งวรรณะเรืองรองผุดผ่องศรี
กำลังให้แข็งแกร่งแรงมากมี ให้สมบูรณ์สุขขีทั้งกายใจ
ปฏิภาณชาญเด่นเช่นศรีปราชญ์ ดุจเป็นราชบัณฑิตจิตผ่องใส
ธรรมสารสมบูรณ์พูนมากมาย อุดมลาภมากหลายวราภรณ์
พูนสติปัญญายอดสามารถ ชาญฉลาดการกิจคณิสสร
เจริญสมณศักดิ์อัครบวร ครองชั้นเทพอดิสร สมพรเทอญ

พลอากาศตรีสุรินทร์ คุ้มจั่น
ประพันธ์ถวาย
อายุวัฒนมงคล

รู้รักสามัคคี หลักการทรงงาน
ของ
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
รัชกาลที่ ๙

ที่มา : สยามรัฐออนไลน์ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๐

ทรงสร้างประโยชน์สุขสู่ปวงประชา

รู้รักสามัคคีหลักการทรงงาน ของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรทั่วทั้งประเทศทั่วภูมิภาคต่างๆ ของสังคมไทย ดังพระปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓ ความว่า

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ทรงทุ่มเทพระวรกายอย่างทรงตรากตรำด้วยพระราชปณิธานเพื่อมุ่งมุ่นแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้พสกนิกรทั่วประเทศทุกภูมิภาค ไม่ว่าเชื้อชาติใด ศาสนาใดอยู่ห่างไกลเพียงใด โดยได้ทรงเข้าไปช่วยเหลือราษฎรทั้งทางด้านสาธารณสุข การศึกษาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเกษตร การฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือการจราจร โดยทรงคิดหาแนวทางแก้ปัญหาเพื่อให้พสกนิกรดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานพออยู่พอกิน ตลอดจนได้พระราชทานหลักการทรงงาน ที่ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัวและสามารถปฏิบัติได้จริง เพื่อผลแห่งการพัฒนาที่มุ่งสู่ประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็นเป้าหมายสุดท้าย

หลักการทรงงานประการหนึ่งที่ทรงให้ความสำคัญคือเรื่อง "รู้ รัก สามัคคี" ดังที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่อง "รู้ รัก สามัคคี" มาอย่าง ต่อเนื่องซึ่งนับเป็นคำสามคำที่มีค่าและความหมายลึกซึ้ง พร้อมปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย

รู้ คือ การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ไขปัญหา

รัก คือ ความรัก เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนความแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นๆ

สามัคคี คือ การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่า เราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

นอกจากหลักการทรงงานเรื่อง “รู้ รัก สามัคคี” แล้ว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ยังได้พระราชทานแนวทางแก้ไขความขัดแย้งและวิกฤตการณ์ในชาติที่ผ่านมา เช่น ในเหตุการณ์ต่างๆ ได้แก่ วิกฤตการณ์ ๑๔ ตุลาคม วิกฤตการณ์พฤษภาทมิฬและวิกฤตการณ์การเลือกตั้ง ๒ เมษายน ๒๕๔๙ โดยได้พระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเตือนสติประชาชนให้ได้คิดและหันมาปรองดองกัน นำสู่การ “รู้ รัก สามัคคี” ดังนี้

เหตุการณ์วิกฤตการณ์ ๑๔ ตุลาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงใช้พระราชอำนาจและพระบารมีในการแก้ไขเหตุการณ์ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมกันของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนจำนวนมาก เพื่อประท้วงรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตหลายคน จนในที่สุดจอมพลถนอม กิตติขจร จึงได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี และได้พระราชทานพระราชดำรัสทางวิทยุและโทรทัศน์แก่ปวงชนชาวไทย โดยทรงเรียกวันดังกล่าวว่า วันมหาวิปโยค เพราะเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้มีการปะทะกัน จนทำให้คนไทยต้องเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก โดยทรงขอให้ทุกฝ่ายตั้งสติระงับเหตุแห่งความรุนแรงและทรงขอให้ประชาชนสนับสนุนรัฐบาลใหม่ เพื่อนำบ้านเมืองให้กลับสู่สภาวะปกติ ดังพระราชดำรัสพระราชทานไว้ความตอนหนึ่งว่า

“...วันนี้เป็นวันมหาวิปโยค ที่น่าเศร้าสลดอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย ตลอดระยะเวลา ๖-๗ วันที่ผ่านมาได้มีการเรียกร้องและเจรจากัน จนกระทั่งนักศึกษาและรัฐบาลทำข้อตกลงกันได้ แต่แล้วมีการขว้างระเบิดขวดและยิงแก๊สน้ำตาขึ้น ทำให้เกิดการปะทะกัน และมีคนได้รับบาดเจ็บหลายคน ความรุนแรงได้ทวีขึ้นทั้งพระนครถึงขั้นจลาจล และยังไม่สิ้นสุด... ขอให้ทุกฝ่ายทุกคน จงระงับเหตุแห่งความรุนแรงด้วยการตั้งสติยับยั้ง เพื่อให้ชาติบ้านเมืองคืนสู่สภาพปกติเร็วที่สุด... ขอให้ทุกคนทุกฝ่ายร่วมกันสนับสนุน เพื่อให้คณะรัฐบาลใหม่สามารถบริหารงานแผ่นดินได้ โดยมีประสิทธิภาพเต็มเปี่ยมและแก้ไขสถานการณ์ให้คืนสู่สภาพเรียบร้อยได้โดยเร็ว ยังความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรืองให้บังเกิดแก่ประเทศและประชาชนชาวไทยโดยทั่วกัน...”

วิกฤตการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ ประชาชนได้ชุมนุมประท้วงเรียกร้องรัฐบาลและต่อต้านพลเอกสุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี ทำให้เกิดเหตุการณ์การเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายต่อต้านรัฐบาล จนถึงขั้นบาดเจ็บเสียเลือดเสียเนื้อ แต่ด้วยพระบารมีปกเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรีและพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรี นำพลเอกสุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรีและพลตรีจำลอง ศรีเมือง ผู้นำการประท้วงรัฐบาลเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับกระแสพระราชดำรัส โดยทรงเตือนสติให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาบ้านเมือง จนในที่สุดเหตุการณ์ต่างๆ ก็สงบลง ดังพระราชดำรัสพระราชทานไว้ ความตอนหนึ่งว่า

"...ปัญหาวันนี้ไม่ใช่ปัญหาของการบัญญัติหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ปัญหาทุกวันนี้คือความปลอดภัยและขวัญของประชาชน ซึ่งเดี๋ยวนี้ประชาชนทั่วไปทุกแห่งหนมีความหวาดระแวงว่าจะเกิดอันตราย มีความหวาดระแวงว่าประเทศจะล่มจม... ฉะนั้น ก็ขอให้ท่านโดยเฉพาะสองท่าน พลเอกสุจินดา และพลตรีจำลอง ช่วยกันคิด คือหันหน้าเข้าหากัน ไม่ใช่เผชิญหน้ากัน เพราะว่าเป็นประเทศของเรา ไม่ใช่ประเทศของหนึ่งคนสองคน เป็นประเทศของทุกคน ต้องเข้าหากัน ไม่เผชิญหน้ากันแก้ปัญหาเพราะว่าอันตรายมีอยู่ เวลาคนเราเกิดความบ้าเลือดปฏิบัติการรุนแรงต่อกัน มันลืมตัว ลงท้ายก็ไม่รู้ว่าตีกันเพราะอะไร แล้วก็จะแก้ปัญหาอะไร เพียงแต่ว่าจะต้องเอาชนะ แล้วก็ใครจะชนะ ไม่มีทางชนะ อันตรายทั้งนั้น มีแต่แพ้ คือ ต่างคนต่างแพ้ ผู้ที่เผชิญหน้าก็แพ้ แล้วที่แพ้ที่สุดคือประเทศชาติ ประชาชน จะเป็นประชาชนทั้งประเทศ... ฉะนั้นจึงขอให้ทั้งสองท่านเข้ามา คือไม่เผชิญหน้า แต่ต้องหันหน้าเข้าหากันและสองท่านนี้เท่ากับเป็นผู้แทนของฝ่ายต่างๆ คือไม่ใช่สองฝ่าย คือฝ่ายต่างๆ ที่เผชิญหน้ากัน ให้ช่วยกันแก้ปัญหาปัจจุบันนี้คือความรุนแรงที่เกิดขึ้น แล้วเมื่อเยียวยาปัญหานี้ได้แล้ว จะมาพูดกันปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรสำหรับให้ประเทศไทยได้มีการสร้างพัฒนาขึ้นมา ได้กลับมาคืนได้โดยดี..."

วิกฤตการณ์การเลือกตั้ง ๒ เมษายน ๒๕๔๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไม่ให้เกินขอบเขตของรัฐธรรมนูญ ดังเช่นเมื่อเกิดเหตุการณ์ชุมนุมต่อต้านพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี จนนำสู่การตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ ในเรื่องการใช้พระราชอำนาจในการแก้ไขปัญหาวิกฤติของประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงวางพระองค์อย่างพอเหมาะพอดี โดยทรงตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญและทรงให้ความสำคัญกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสมอ

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานแนวทางแก้ไขความขัดแย้งและวิกฤติการณ์ในชาติในกรณีต่างๆ ทำให้สามารถยุติวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นได้โดยฉับพลัน พระราชดำรัสที่พระราชทานเน้นย้ำให้สังคมไทยคนไทยดำรงอยู่ในสำนึกแห่งความสำคัญในการ “รู้ รัก สามัคคี” รวมพลังระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นมิให้รุกลามต่อไป และช่วยเตือนสติแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายให้ตระหนักถึงความถูกต้องชอบธรรมเป็นอย่างดี นำความสงบสุขร่มเย็นสู่ประเทศเรื่อยมา

พระบรมราโชวาท

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระมหากษัตริย์ : พระบิดาแห่งแผ่นดิน

ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชอนุสรณ์คำนึงถึงสมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ซึ่งได้ทรงรับพระราชภาระสืบราชสันตติวงศ์เป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ดำรงพระองค์เป็นมิ่งขวัญของพสกนิกรชาวไทย ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ เป็นคุณประโยชน์อเนกอนันต์แก่อาณาประชาราษฎร์ เป็นที่ประจักษ์แก่ตาแก่ใจของบรรดาพสกนิกร และนานาอารยประเทศจนกระทั่งเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ แม้ระยะเวลาจะล่วงเลยมาจวบจนปัจจุบัน แต่เหล่าพสกนิกรก็ยังคงคำนึงถึงพระมหากรุณาธิคุณเสมอมาไม่เสื่อมคลาย ในศุภสมัยอันเป็นมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษกนี้ สมควรจะได้สนองพระเดชพระคุณถวายพระเกียรติยศให้ปรากฏแผ่ไพศาลยิ่งขึ้น ด้วยมีพระราชหฤทัยระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระบรมชนกนาถ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เฉลิมพระปรมาภิไธย พระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมชนกนาถ ตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

ขอให้พระเกียรติคุณวิบุลยยศปรากฏแผ่ไพศาลไปในสากลจักรวาล จิรัฐิติกาลตลอดนิจนิรันดร์ เทอญ

ประกาศ ณ วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

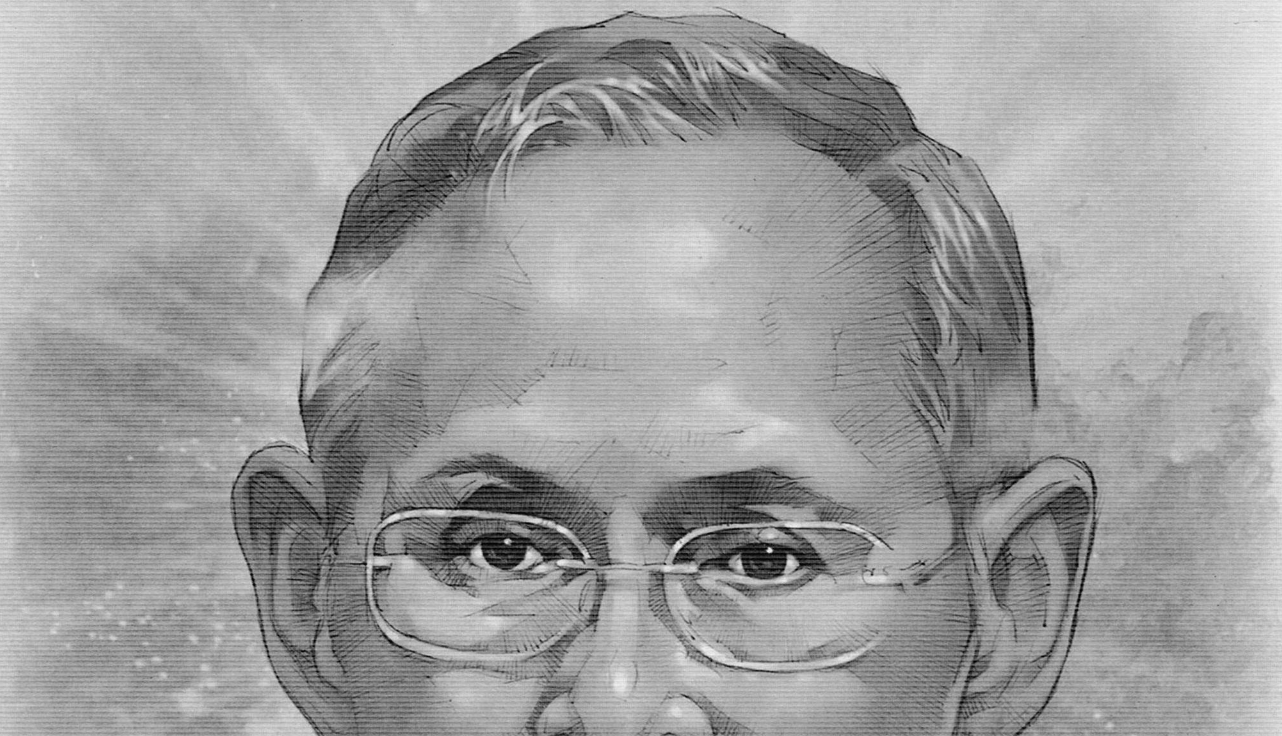
พระปฐมบรมราชโองการ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร เป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐ ทรงเป็นพระธรรมิกราชา ได้ทรงยึดมั่นในทศพิธราชธรรมอย่างเคร่งครัดตลอดมา

ทศพิธราชธรรมที่ทรงปฏิบัติ ได้แก่ **ทาน** คือ การให้ **ศีล** คือ การตั้งสังวรรักษา กาย วาจา ให้สะอาดปราศจากโทษ **ปริจจาคะ** คือ การบริจาค **อาชชวะ** คือ ความซื่อตรง **มัททวะ** คือ ความอ่อนโยน **ตบะ** คือ ความเพียร **อักโกธะ** คือ ความไม่โกรธ **อวิหิงสา** คือ ความไม่เบียดเบียนมนุษย์ และสัตว์ **ขันติ** คือ ความอดทน **อวิโรธนะ** คือ ความเที่ยงธรรม

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ ๙ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ในวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระองค์ได้ทรงเปล่งพระธรรมิกราชวาจา เป็นพระปฐมบรมราชโองการว่า

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"

พระบรมราโชวาท

พระมหากษัตริย์ : พระบิดาแห่งแผ่นดิน

พระบรมราโชวาท
๑

"ข้าพเจ้าจะไม่ทิ้งประชาชน"

เมื่อครั้งที่ทรงอำลาพสกนิกรและประเทศไทย
เพื่อไปศึกษาต่อยังประเทศสวิสเซอร์แลนด์
เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๙
ขณะที่ทรงประทับรถยนต์พระที่นั่งนั้น
ได้มีประชาชนผู้หนึ่งตะโกนว่า อย่าทิ้งประชาชนไป
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบันทึกว่า
พระองค์อยากจะทรงตรัสแก่ประชาชนว่า
"ข้าพเจ้าจะไม่ทิ้งประชาชน ถ้าประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้า"
และตั้งแต่เวลานั้นเป็นต้นมาจนถึงทุกวันนี้
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
ผู้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ประเสริฐสูงสุด
พระองค์ท่านไม่ได้ทรงทอดทิ้งประชาชนของพระองค์เลย

บันทึกเมื่อครั้งเสด็จกลับไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ๑๙ สิงหาคม ๒๔๘๙

พระบรมราโชวาท
๒

ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี
ไม่มีใครที่จะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด
การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุข เรียบร้อย
จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี
หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี
ให้คนดีปกครองบ้านเมือง
และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ
ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้

พระบรมราโชวาทในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ
ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ จังหวัดชลบุรี ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๒

พระบรมราโชวาท
๓

ความยุติธรรม นี้คือ
การปฏิบัติอะไรที่ถูกต้องตามธรรม คือยุติธรรม
ถ้าฟังดูก็ยุติในธรรม ยุติในความดีความชอบ
ท่านก็รักษาความยุติธรรรม
ท่านต้องรักษาความดีความชอบ
ผู้พิพากษาจะต้องรักษาความยุติธรรม
ด้วยความดี ความถูกต้อง
ถ้าท่านรักษาความยุติธรรมตามที่ได้ปฏิญาณตน
เชื่อว่า ความสุขความสงบก็จะเกิดขึ้น
ถ้าผู้พิพากษาไม่รักษาความยุติธรรมเมื่อใด
ประเทศชาติคงวุ่นวาย

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ผู้พิพากษาประจำสำนักงานศาลยุติธรรม
ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณตนก่อนเข้ารับหน้าที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๙

พระบรมราโชวาท
๔

วิถีทางดำเนินของบ้านเมืองและของประชาชนทั่วไป
มีความเปลี่ยนแปลงมาตลอด
เนื่องมาจากความวิปริตผันแปรของวิถีแห่งเศรษฐกิจ
สังคม การเมือง และอื่นๆของโลก
ยากยิ่งที่เราจะหลีกเลี่ยงให้พ้นได้
จึงต้องระมัดระวัง ประคับประคองตัวเรามากขึ้น
โดยเฉพาะในเรื่องการเป็นอยู่โดยประหยัด
เพื่อที่จะอยู่ให้รอดและก้าวหน้าต่อไปได้โดยสวัสดิ์

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย
ในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๒๒

พระบรมราโชวาท
๕

การทำดีนั้นทำยากและเห็นผลช้า
แต่ก็จำเป็นต้องทำ
เพราะหาไม่ความชั่วซึ่งทำได้ง่ายจะเข้ามาแทนที่
และจะพอกพูนขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่ทันรู้สึกตัว
แต่ละคนจึงต้องตั้งใจ
และเพียรพยายามให้สุดกำลัง
ในการสร้างเสริมและสะสมความดี

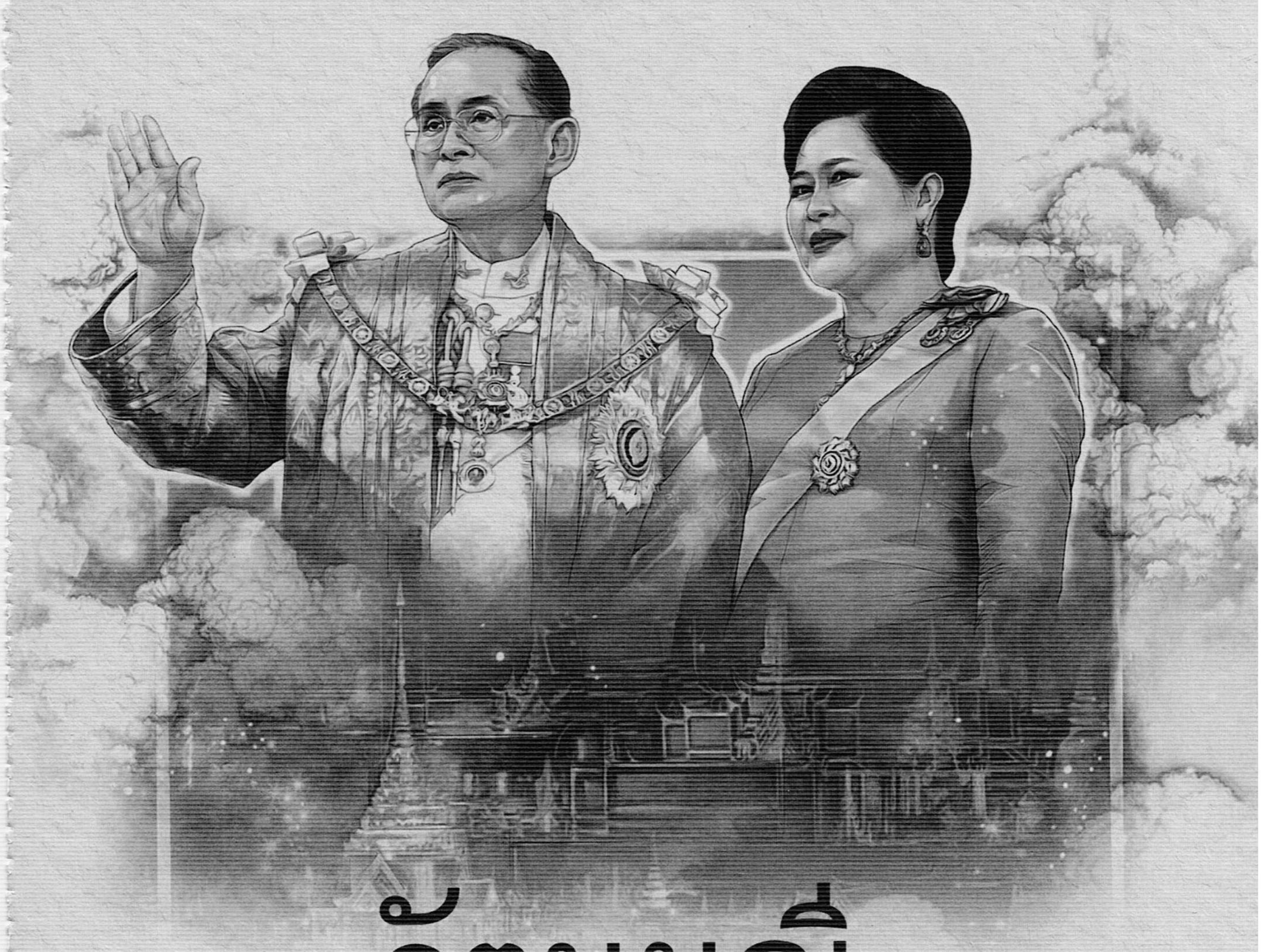
พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษา
จากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร ๑๔ สิงหาคม ๒๕๒๕

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

พระผู้เป็นรัตนมณีแห่งแผ่นดินของ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

รัตนมณี

ของแผ่นดิน

พระบรมราโชวาท
๖

ความสุข ความเจริญ อันแท้จริงนั้น
หมายถึง ความสุข ความเจริญ
ที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม
ทั้งในเจตนาและการกระทำ
ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ
หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร
ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๘

พระบรมราโชวาท
๗

เมื่อมีโอกาสและมีงานทำ
ควรเต็มใจทำโดยไม่จำเป็นต้องตั้งข้อแม้
หรือเงื่อนไขอันใดไว้ให้เป็นเครื่องกีดขวาง
คนที่ทำงานได้จริงๆนั้น
ไม่ว่าจะจับงานสิ่งใด ย่อมทำได้เสมอ
ถ้ายิ่งมีความเอาใจใส่
มีความขยันและซื่อสัตย์สุจริต
ก็ยิ่งจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จในงานที่ทำสูงขึ้น

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ๘ กรกฎาคม ๒๕๓๐

พระบรมราโชวาท
๘

คำว่า พอเพียง มีความหมายว่า พอมีกิน
เศรษฐกิจแบบพอเพียง
หมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้
ไม่ต้องขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง
แปลงจากภาษาฝรั่งได้ว่า ให้ยืนบนขาตัวเอง
หมายความว่า สองขาของเรายืนบนพื้นให้อยู่ได้ ไม่หกล้ม
ไม่ต้องไปขอยืมของคนอื่นเพื่อที่จะยืนอยู่
คำว่า พอ
คนเราถ้าพอในความต้องการมันก็มีความโลภน้อย
เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย
พอเพียง อาจมีมาก อาจมีของหรูหราก็ได้
แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น

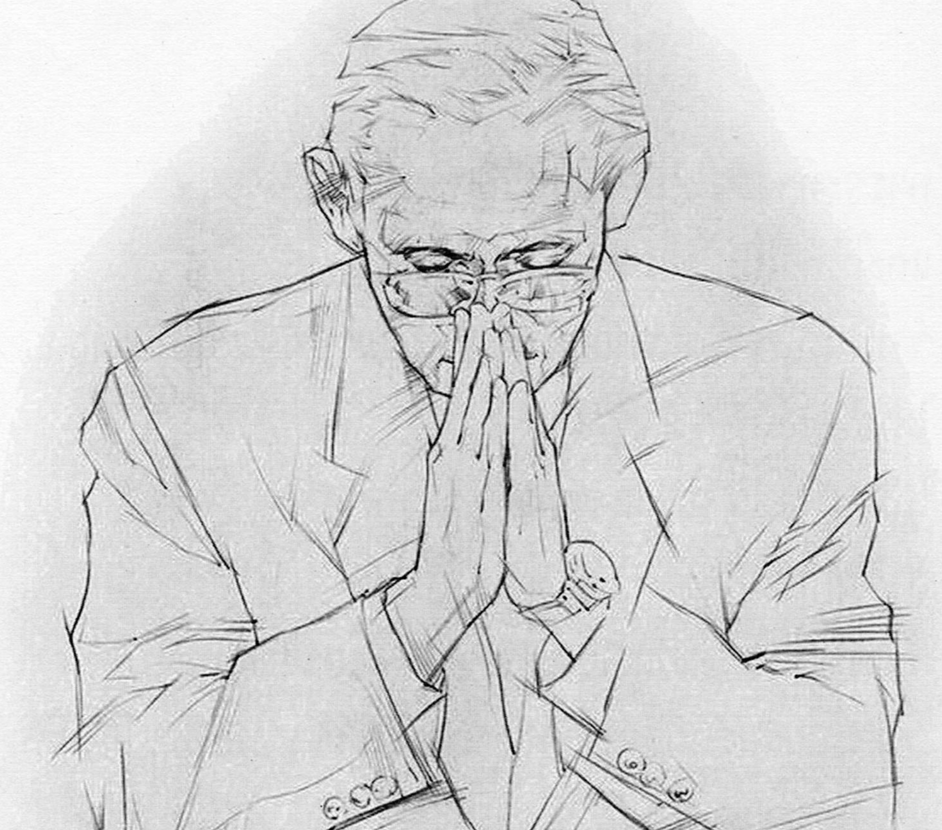
พระราชดำรัสพระราชทานในโอกาสที่คณะบุคคลต่างๆเข้าเฝ้า
ถวายพระพรชัยมงคล ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

พระบรมราโชวาท
๙

การจะทำงานให้มีประสิทธิผล
และให้ดำเนินไปได้โดยราบรื่นนั้น
จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องทำด้วยความรับผิดชอบอย่างสูง
ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง
ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของงาน
สำคัญที่สุด
ต้องเข้าใจความหมายของคำว่า ความรับผิดชอบ
เพราะความรับผิดชอบคือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำ
จะหลีกเลี่ยงละเลยไม่ได้

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๑๙

พระบรมราโชวาท
๑๐

ความเพียรที่ถูกต้องเป็นธรรมและพึงประสงค์นั้น
คือความเพียรที่จะกำจัดความเสื่อมให้หมดไป
และระวังป้องกันมิให้เกิดขึ้นใหม่ อย่างหนึ่ง
กับความเพียรที่จะสร้างสรรค์ความดี ความเจริญให้บังเกิดขึ้น
และระวังรักษามิให้เสื่อมสิ้นไป อย่างหนึ่ง
ความเพียรทั้งสองประการนี้
เป็นอุปการะอย่างสำคัญ ต่อการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน
ถ้าทุกคนในชาติจะได้ตั้งตน ตั้งใจ
อยู่ในความเพียรดังกล่าว
ประโยชน์และความสุขก็จะบังเกิดขึ้นพร้อม
ทั้งแก่ส่วนตัวและส่วนรวม

พระราชดำรัสพระราชทานในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก
ทรงครองราชย์ครบ ๕๐ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดี

ศรีสินทรมหาวชิราลงกรณมหิศรภูมิพลราชวรางกูร

กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช

สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ผู้เป็นพลังของแผ่นดิน พระราชโอรส

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พลัง
ของแผ่นดิน

พระบรมราโชวาท
๑๑

คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ
มีอยู่สี่ประการ
ประการแรก คือการรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง
ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
ประการที่สอง คือการรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง
ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น
ประการที่สาม คือการอดทน อดกลั้น และอดออม
ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต
ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต
และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน
เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง
คุณธรรมสี่ประการนี้ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝัง
และบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว
จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น
และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป

พระราชดำรัสในพระราชพิธีบวงสรวง
สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ๕ เมษายน ๒๕๒๕

พระบรมราโชวาท
๑๒

การปิดทองหลังพระนั้น
เมื่อถึงคราวจำเป็นก็ต้องปิด
ว่าที่จริงแล้ว
คนโดยมากไม่ชอบปิดทองหลังพระกันนัก
เพราะนึกว่าไม่มีใครเห็น
แต่ถ้าทุกคนพากันปิดทองแต่ข้างหน้า
ไม่มีใครปิดทองหลังพระเลย
พระจะเป็นพระที่งามบริบูรณ์ไม่ได้

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๖

พระบรมราโชวาท ๑๗

ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดที่เป็นอยู่แก่เราในวันนี้
ย่อมมีต้นเรื่องมาก่อน ต้นเรื่องนั้นคือเหตุ สิ่งที่ได้รับคือผล
และผลที่ท่านมีความรู้อยู่ขณะนี้
จะเป็นเหตุให้เกิดผลอย่างอื่นต่อไปอีก
คือทำให้สามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่ทำงานที่ต้องการได้
แล้วการทำงานของท่าน
ก็จะเป็นเหตุให้เกิดผลอื่นๆเนื่องกันไปอีก ไม่หยุดยั้ง
ดังนั้นที่พูดกันว่าให้พิจารณาเหตุผลให้ดีนั้น
กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ
ให้พิจารณาการกระทำหรือกรรมของตนให้ดีนั่นเอง
คนเราโดยมากมักนึกว่า อนาคตจะเป็นอย่างไรเราทราบไม่ได้
แต่ที่จริงเราย่อมจะทราบได้บ้างเหมือนกัน
เพราะอนาคตก็คือผลของการกระทำในปัจจุบัน

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๙

พระบรมราโชวาท
๑๔

คุณธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจนั้น
ประการหนึ่งได้แก่การให้ คือให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน
ให้อภัยไม่ถือโทษกัน ให้คำแนะนำตักเตือนที่ดีต่อกัน
ประการที่สองได้แก่การมีวาจาดี คือพูดแต่คำสัตย์คำจริงต่อกัน
พูดให้กำลังใจกัน พูดแนะนำประโยชน์ให้แก่กัน
และพูดให้รักใคร่ปรองดองกัน
ประการที่สามได้แก่การทำประโยชน์แก่กัน
คือประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล
ทั้งแก่กันและกัน และแก่หมู่คณะโดยส่วนรวม
ประการที่สี่ได้แก่การวางตนให้สม่ำเสมออย่างเหมาะสม
คือไม่ทำตัวให้ดีเด่นเกินกว่าผู้อื่น
และไม่ด้อยต่ำทรามไปจากหมู่คณะ
หมู่คณะใดมีคุณธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวกันไว้ดังกล่าว
หมู่คณะนั้นย่อมจะมีความเจริญมั่นคง

พระราชดำรัส พระราชทานแก่สามัคคีสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์
ในการเปิดประชุมประจำปี ๑๐ เมษายน ๒๕๒๕

พระบรมราโชวาท
๑๕

การศึกษาที่ดีด้านวิชาการ
เป็นทั้งรากฐานและปัจจัยสำหรับการสร้างสรรค์
แต่การที่จะนำเอาวิชาการมาสร้างสรรค์ให้สำเร็จได้นั้น
จำเป็นที่สุดที่จะต้องอาศัยการศึกษาที่ดีด้านอื่นๆ
เข้าประกอบอุดหนุนด้วย
การศึกษาด้านอื่นๆนั้น หมายถึงการศึกษาอบรมทุกๆอย่าง
ทั้งทางความคิด จิตใจ และความประพฤติปฏิบัติ
อันเป็นตัวสำคัญในการฝึกฝน ขัดเกลา
ให้บุคคลมีความคิด ความฉลาด หนักแน่นในเหตุผล
และความสุจริต ละเอียด รอบคอบ รู้จักรับผิดชอบ
รู้จักตัดสินใจตามทางที่ถูกต้องเป็นธรรม
และที่สำคัญอย่างยิ่ง ก็คือมีความขยันหมั่นเพียร
อุตสาหะ ขวนขวายที่จะลงมือทำการทุกอย่าง
ไม่ว่าเล็กใหญ่ ง่ายยาก ด้วยตนเอง

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียน
ที่ได้รับพระราชทานรางวัล ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๒๒

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร
มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพีรยพัฒน
รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี

อัญมณีของแผ่นดิน พระราชธิดา

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

อัญมณี
ของแผ่นดิน

พระบรมราโชวาท
๑๖

พระพุทธศาสนา ชี้ทางดำเนินชีวิตที่ปราศจากโทษ
ช่วยให้เกิดความเจริญร่มเย็นได้อย่างแท้จริง
เพราะมีคำสั่งสอนที่มีลักษณะพิเศษ ประเสริฐ
ในประการที่อาศัยเหตุผลอันถูกต้อง เที่ยงธรรม
ตามความเป็นจริงพื้นฐาน
และแสดงคำอธิบายที่ครบถ้วน ชัดเจน
อันบุคคลสามารถใช้ปัญญาไตร่ตรองตาม
และหยิบยกขึ้นปฏิบัติ
เพื่อความสุขความเจริญ และความบริสุทธิ์ได้
ตามความสามารถและอัธยาศัยของตนๆ
จึงเป็นศาสนาที่เข้ากับหลักวิทยาศาสตร์
และเป็นประโยชน์ได้แท้จริงแก่ทุกคน
ที่จะพอใจหันเข้ามาศึกษา
เลือกสรรหัวข้อธรรมที่เหมาะสมไปปฏิบัติ

พระราชดำรัสพระราชทานเพื่อเชิญไปอ่านในการเปิดประชุมใหญ่
สมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ๖ ธันวาคม ๒๕๑๘

พระบรมราโชวาท
๑๗

การมุ่งสอนคนให้เก่งเป็นเกณฑ์
อาจทำให้เกิดจุดบกพร่องต่างๆขึ้นในตัวบุคคลได้ไม่น้อย
ที่สำคัญก็มี
ข้อหนึ่ง บกพร่องในความคิดพิจารณาที่รอบคอบและกว้างไกล
เพราะใจร้อน เร่งจะทำการให้เสร็จโดยเร็ว
เป็นเหตุให้การงานผิดพลาด ขัดข้อง และล้มเหลว
ข้อสอง บกพร่องในความนับถือและเกรงใจผู้อื่น เพราะถือว่า
ตนเป็นเลิศ เป็นเหตุให้เย่อหยิ่ง มองข้ามความสำคัญของบุคคลอื่น
และมักก่อความขัดแย้ง ทำลายไมตรีจิต มิตรภาพ
ตลอดจนความสามัคคีระหว่างกัน
ข้อสาม บกพร่องในความมัธยัสถ์ พอเหมาะพอดีในการกระทำทั้งปวง
เพราะมุ่งหน้าแต่จะทำตัวให้เด่น ให้ก้าวหน้า
เป็นเหตุให้เห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบ
ข้อสี่ บกพร่องในจริยธรรมและความรู้จักผิดชอบชั่วดี
เพราะมุ่งแต่จะแสวงหาประโยชน์เฉพาะตัวให้เพิ่มพูนขึ้น
เป็นเหตุให้ทำความผิดและความชั่วทุจริตได้โดยไม่รู้สึกสะดุ้งสะเทือน

พระราชดำรัสในพิธีทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์
ของ ๕ สถาบัน ๓ ตุลาคม ๒๕๓๒

พระบรมราโชวาท
๑๘

คนเรา เมื่อมีความสามารถที่ดีเป็นทุนรอนอยู่
จะไม่มีวันอับจน ย่อมหาหนทางสร้างฐานะให้ก้าวหน้าได้เสมอ
ข้อสำคัญในการสร้างตัวสร้างฐานะนั้น
จะต้องถือหลักค่อยเป็นค่อยไป
ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และความพอเหมาะพอดี
ไม่ทำเกินฐานะและกำลัง หรือทำด้วยความเร่งรีบ
เมื่อมีพื้นฐานแน่นหนารองรับพร้อมแล้ว
จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้า
ในระดับสูงขึ้นตามต่อกันไปเป็นลำดับ
ผลที่เกิดขึ้นจึงแน่นอน
มีหลักเกณฑ์ เป็นประโยชน์แท้และยั่งยืน

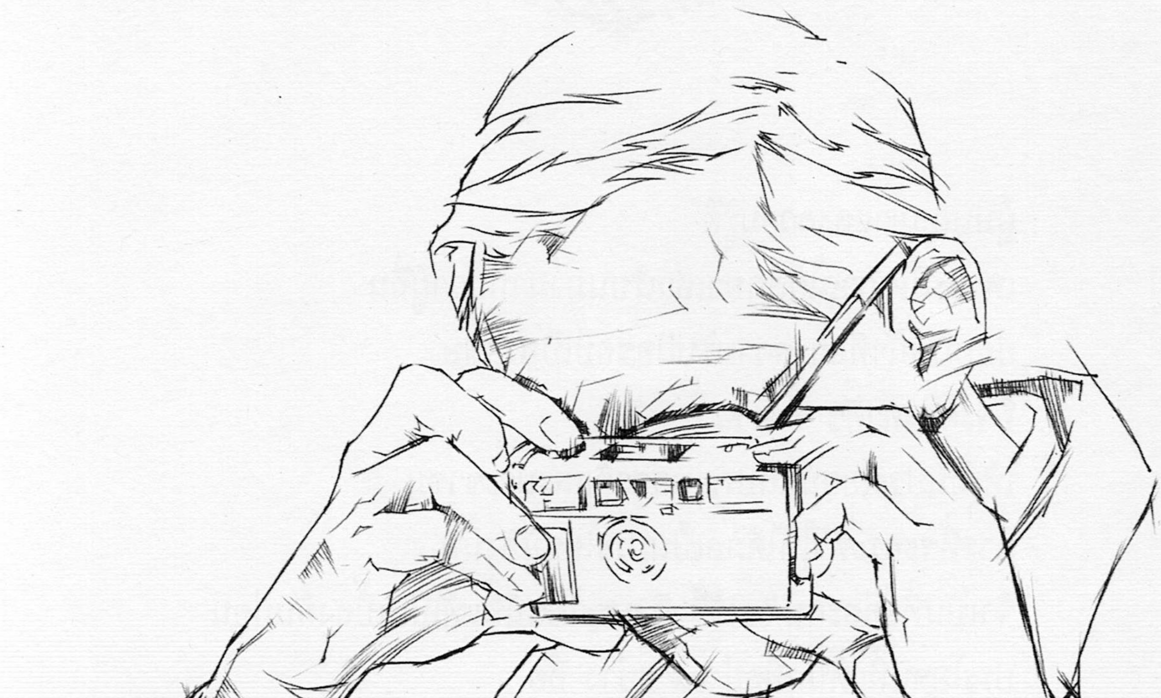
พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๑๘ ธันวาคม ๒๕๔๐

พระบรมราโชวาท
๑๙

ผู้มีปัญญาและความรู้ดี
เพราะมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนมามากกว่าผู้อื่น
ย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นพิเศษ
ที่จะต้องทำตัว ทำงาน
ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน
การที่จะกระทำให้ได้ผลเป็นประโยชน์ดังนั้น
จำเป็นที่แต่ละคนต้องรู้ซึ้งถึงประโยชน์ที่แท้เป็นเบื้องต้นก่อน
ประโยชน์ที่แท้นั้นมีอยู่ ๒ อย่าง คือ
ประโยชน์ส่วนตัว ที่ทุกคนมีสิทธิ์จะแสวงหาและได้รับ
แต่ต้องด้วยวิถีทางที่สุจริตและเป็นธรรม
กับประโยชน์ส่วนรวม
ซึ่งเป็นประโยชน์ของชาติที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอยู่
การทำงานทุกอย่าง
จะต้องให้ได้ประโยชนแท้ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม
ประโยชน์นั้นจึงจะสมบูรณ์และมั่นคงถาวร
เป็นผลดีแก่ชาติบ้านเมืองอย่างแท้จริง

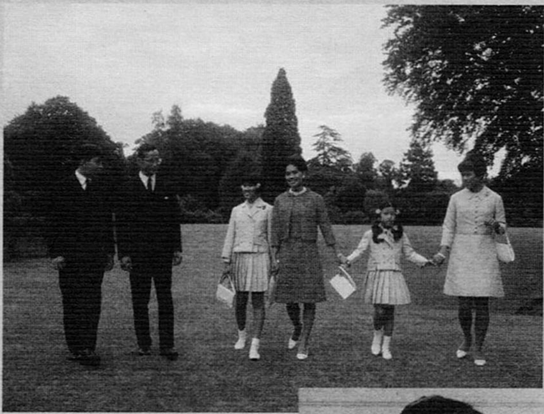
พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยมหิดล ๕ กรกฎาคม ๒๕๓๙

พระบรมราโชวาท
๒๐

ในการดำเนินชีวิตของเรา เราต้องข่มใจ
ไม่กระทำสิ่งใดๆที่เรารู้สึกด้วยใจจริง ว่าชั่ว ว่าเสื่อม
เราต้องฝืน ต้องต้านความคิด
และความประพฤติทุกอย่างที่รู้สึกว่าขัดกับธรรมะ
เราต้องกล้าและบากบั่น
ที่จะกระทำสิ่งที่เราทราบว่าเป็นความดี
เป็นความถูกต้อง และเป็นธรรม
ถ้าเราร่วมกันทำเช่นนี้ให้ได้จริงๆ
ให้ผลของความดีบังเกิดมากๆขึ้น
ก็จะช่วยค้ำจุนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมลงไป
และจะช่วยให้ฟื้นคืนดีขึ้นได้เป็นลำดับ

พระราชดำรัสพระราชทานเพื่อไปอ่านในพิธีเปิดการประชุม
ยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศ ครั้งที่ ๑๒ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๓

สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ
เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี

ผู้เป็นอาภรณ์ของแผ่นดิน พระราชธิดา

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

อาภรณ์
ของแผ่นดิน

พระบรมราโชวาท
๒๑

การสร้างสรรค์ตนเอง การสร้างบ้านเมืองก็ตาม
มิใช่ว่าสร้างเสร็จในวันเดียว ต้องใช้เวลา
ต้องใช้ความเพียร ต้องใช้ความอดทน เสียสละ
แต่สำคัญที่สุด คือ ความอดทน
คือไม่ย่อท้อ ไม่ย่อท้อในสิ่งที่ดีงาม
สิ่งที่ดีงามนั้นทำมันน่าเบื่อ
บางทีเหมือนว่าไม่ได้ผล ไม่ดัง คือดูมันครึ ทำดีนี่
แต่ขอรับรองว่าการทำให้ดี ไม่ครึ ต้องมีความอดทน
เวลาข้างหน้าจะเห็นผลแน่นอน
ในความอดทนของตน ในความเพียรของตน
ต้องถือว่าวันนี้เราทำยังไม่ได้ผล อย่าไปท้อ
บอกว่าวันนี้เราทำแล้วก็ไม่ได้ผล พรุ่งนี้เราจะต้องทำอีก
วันนี้เราทำ พรุ่งนี้เราก็ทำ
อาทิตย์หน้าเราทำ เดือนหน้าเราก็ทำ

กระแสพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา
ครูและอาจารย์ ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๖

พระบรมราโชวาท
๒๒

เราจำเป็นต้องส่งเสริมการศึกษา
และการปฏิบัติธรรมะขั้นพื้นฐานให้มาก
ทั้งนี้เพราะธรรมะขั้นพื้นฐานนั้นคนทั่วไปเรียนรู้ได้ง่าย
เข้าใจได้ชัด และปฏิบัติได้ผล
ซึ่งย่อมทำให้เขาเหล่านั้นเห็นประโยชน์ของพระศาสนา
ว่าเมื่อได้เรียนรู้และปฏิบัติตามธรรมบัญญัติ
แม้เพียงเบื้องต้นเท่านี้ ก็ยังได้รับประโยชน์
คือมีความสุข ความเจริญ ความร่มเย็นขึ้นมา
ทั้งในกาย ในใจ ในการครองชีวิต ตลอดจนถึงในกิจการงาน
ดังนี้ก็จะพอใจเรียนรู้และปฏิบัติธรรมกันหนักแน่นยิ่งขึ้น
และแพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น

พระบรมราโชวาทพระราชทานเพื่อเชิญไปอ่านในการเปิดประชุมใหญ่
ของ สมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๗

พระบรมราโชวาท
๒๓

หากจะถามว่า พระพุทธศาสนาเป็นอะไร
ก็ต้องตอบว่า โดยเนื้อหาที่เป็นเครื่องความจริงของชีวิต
พระพุทธศาสนาเป็นปรัชญา โดยวิธีการสอนที่ยึดหลักเหตุผล
พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์
หรือพูดให้ชัดลงไปอีกก็เป็นวิทยาศาสตร์
เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่า
การสอนพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง
คือการสอนให้คนสามารถพิจารณา
ขุดค้นหาหลักธรรมะจากชีวิต
และนำหลักธรรมะนั้นมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์

พระราชดำรัสพระราชทาน
ในการเสด็จฯ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

พระบรมราโชวาท
๒๔

ทุกวันนี้ประเทศไทยยังมีทรัพยากรพร้อมมูล
ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคล
ซึ่งเราสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์
และเสถียรภาพอันถาวรของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี
ข้อสำคัญเราจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรนั้นอย่างฉลาด
คือไม่นำมาทุ่มเทใช้ให้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์
หรือได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า
หากแต่ระมัดระวังใช้ด้วยความประหยัด รอบคอบ
ประกอบด้วยความคิดพิจารณาตามหลักวิชา
เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม
โดยมุ่งถึงประโยชน์ที่แท้จริงที่จะเกิดแก่ประเทศชาติ
ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว

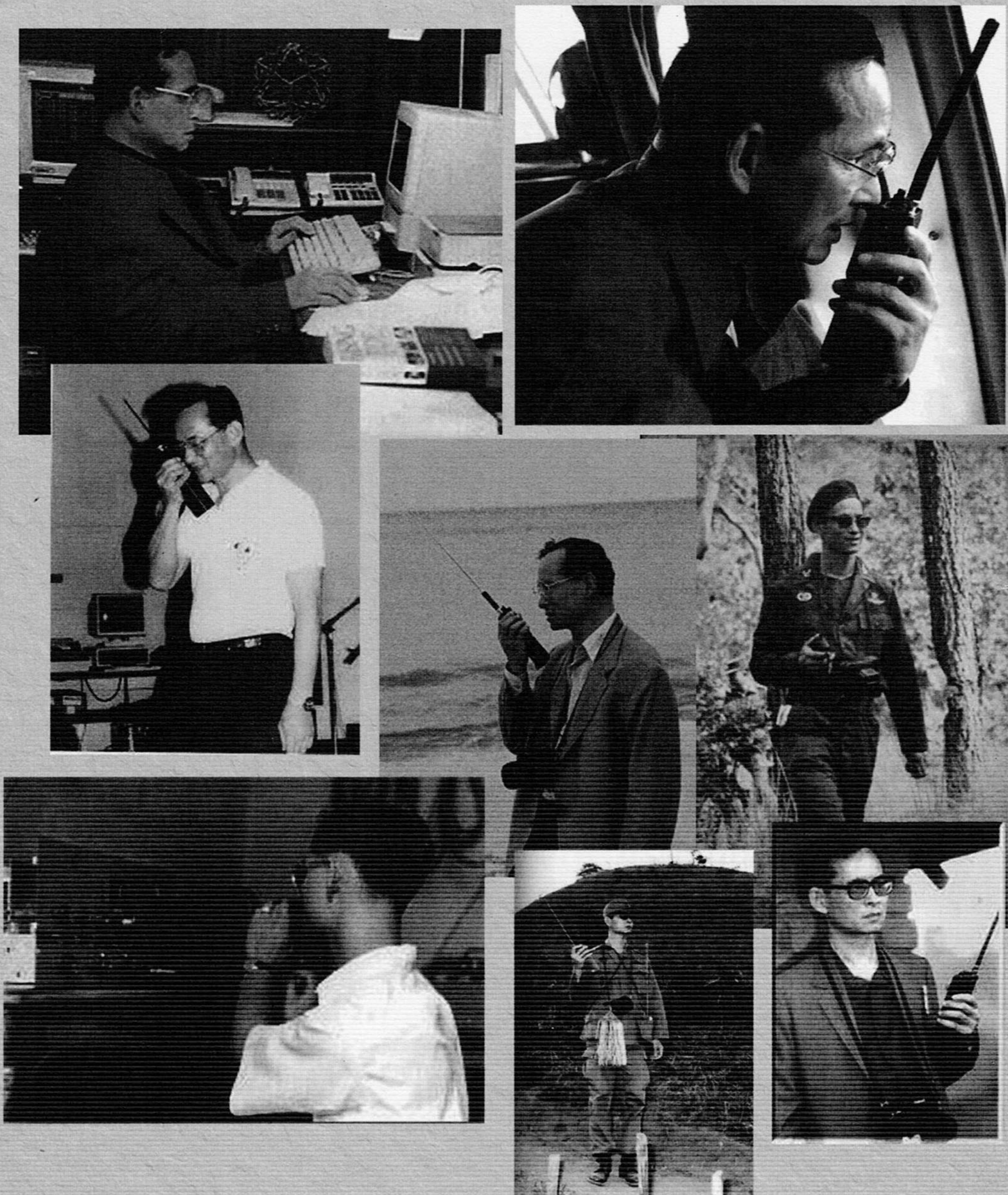
พระราชดำรัส ในการเสด็จออกมหาสมาคม
ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๒๙

พระบรมราโชวาท
๒๕

ทุกคนมีชาติบ้านเมืองเป็นที่เกิดที่อาศัย
ทุกคนจะมีความสุขความเจริญได้
ก็เพราะบ้านเมืองเป็นปรกติมั่นคง
ผู้ที่ทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม
ย่อมได้รับประโยชน์เป็นส่วนของตนด้วย
ผู้ที่ทำงานโดยเห็นแก่ตัวเบียดเบียนประโยชน์ส่วนรวม
ย่อมบั่นทอนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติ

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๒

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
พระบิดาแห่งการสื่อสารของไทย

ล้ำเลิศสื่อสาร　พลังงานแทนแก้ปัญหา
ฝนหลวงฟ้าห่วงชาวนา　ชาติไทยนับว่าโชคดี

พระบรมราโชวาท ๒๖

งานด้านการศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรมนั้น
คืองานสร้างสรรค์ความเจริญ
ทางปัญญาและทางจิตใจ
ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุ ทั้งองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้
ของความเจริญด้านอื่นๆทั้งหมด
และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษา
และดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยศิลปากร ๑๒ ตุลาคม ๒๕๑๓

พระบรมราโชวาท
๒๗

คนเราโดยมากมักนึกว่า
อนาคตจะเป็นอย่างไร เราทราบไม่ได้
แต่ที่จริง เราย่อมจะทราบได้บ้างเหมือนกัน
เพราะอนาคตคือผลของการกระทำในปัจจุบัน
ถ้าปัจจุบันทำดี อนาคตก็ไม่ควรจะตกต่ำ
ฉะนั้น เมื่อกระทำการใดๆ ควรจะได้นึกว่า
การนั้นมีผลสืบไปในอนาคต
จักได้มีสติกระทำสิ่งต่างๆด้วยความรู้ตัวและระมัดระวัง
ทั้งควรจะสำนึกตระหนักด้วยว่า
การพิจารณาการกระทำของตนเองในปัจจุบันนั้น
นับว่าสำคัญที่สุด
จะต้องคิดพิจารณาให้รอบคอบและถ่องแท้ทุกครั้งไป
มิฉะนั้น ผลที่เกิดขึ้น
อาจทำให้ต้องผิดหวังอย่างมากที่สุดก็เป็นได้

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
แก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๙

พระบรมราโชวาท
๒๘

ประโยชน์หรือการสร้างสรรค์ในทางที่ดีนั้น
จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการลงมือทำ หมายความว่า
จะต้องนำความรู้ความสามารถที่มีอยู่นั้นมาใช้งาน
ลงมือใช้เมื่อไร เพียงใด ประโยชน์ก็เกิดเมื่อนั้น เพียงนั้น
เมื่อยังไม่ลงมือทำ ประโยชน์ก็ยังไม่เกิดขึ้น
เพราะฉะนั้น
ถึงหากจะมีความรู้ความสามารถมากมายสักเพียงใด
ถ้าไม่นำมาลงมือทำ ก็ปราศจากประโยชน์
บ้านเมืองของเราในเวลานี้ อยู่ในสภาวะที่ต้องพัฒนา
หรือปรับปรุงตัวเองอย่างรวดเร็วในทุกๆทาง
เพื่อให้สามารถก้าวไปทันผู้อื่นเขาได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย
ทุกคน โดยเฉพาะผู้มีความรู้
จึงต้องขวนขวายทำงานให้เต็มกำลัง

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษา
จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๒๔

พระบรมราโชวาท
๒๙

สามัคคีหรือการปรองดองกัน
ไม่ได้หมายความว่าคนหนึ่งพูดอย่างหนึ่ง
คนอื่นต้องพูดเหมือนกันหมด
ลงท้ายชีวิตก็ไม่มีความหมาย
ต้องมีความแตกต่างกัน
แต่ต้องทำงานให้สอดคล้องกัน
แม้จะขัดกันบ้าง แต่ต้องสอดคล้องกัน

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๓๖

พระบรมราโชวาท
๓๐

งานพัฒนาบ้านเมืองนั้น
ต้องอาศัยบุคคลสองประเภท
คือ นักวิชาการ กับ ผู้ปฏิบัติ
นักวิชาการเป็นผู้วางโครงการ เป็นผู้นำ
เป็นผู้ชี้ทาง เป็นที่ปรึกษาของผู้ปฏิบัติ
ส่วนผู้ปฏิบัตินั้น เป็นผู้ลงมือลงแรงกระทำงาน
งานจะได้ผลหรือไม่เพียงไร
ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่ายนี้

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๑๓

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร

มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

อัครศิลปิน พระมหากษัตริย์ นักดนตรี

อัคร ศิลปิน กรองศาสตร์ กรองศิลป์การดนตรี

ร้อยกรองบทกวี่ ซึ้งกมล

พระบรมราโชวาท
๓๑

ความริเริ่มนั้น ฟังดูเผินๆ ดูเหมือนจะผุดเกิดขึ้นมาได้เอง
แต่ที่จริงความคิดชนิดนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าปราศจากพื้นฐาน
หมายความว่า
ก่อนที่ความคิดริเริ่มในเรื่องหนึ่งเรื่องใดจะเกิดขึ้น
บุคคลจะต้องมีความรู้ที่ชัดเจนและกว้างขวาง
ในเรื่องนั้นๆเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว
ทั้งยังต้องมีความคิดพิจารณาที่ดี มีระบบ
มีหลักเกณฑ์ และเหตุผล พร้อมอยู่ด้วย
เมื่อได้นำความรู้กับความคิดพิจารณานั้น
มาประสานกันเข้าอย่างถูกต้อง พอเหมาะพอดี
จึงจะสามารถสร้างความคิดใหม่
ที่พร้อมมูลด้วยสาระและหลักการ
อันเรียกว่าความคิดริเริ่มขึ้นมาได้
สำหรับใช้เกื้อกูลการปฏิบัติบริหารงาน

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๕

พระบรมราโชวาท
๓๒

นักศึกษา จำเป็นต้องทำสติ
หรือตั้งสติ ความระลึกรู้นี้ไว้ให้มั่นเสมอ
เพื่อให้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่างๆที่ผ่านพบ
อย่างครบถ้วน ชัดเจน
จักได้สามารถจับเหตุ จับผล
จับหลักการได้ถูกต้องตั้งแต่ต้น
ข้อใดที่มิใช่ประโยชน์ ก็คัดออกไป
ข้อใดที่เป็นประโยชน์ ก็จดจำสะสมไว้ในความทรงจำ

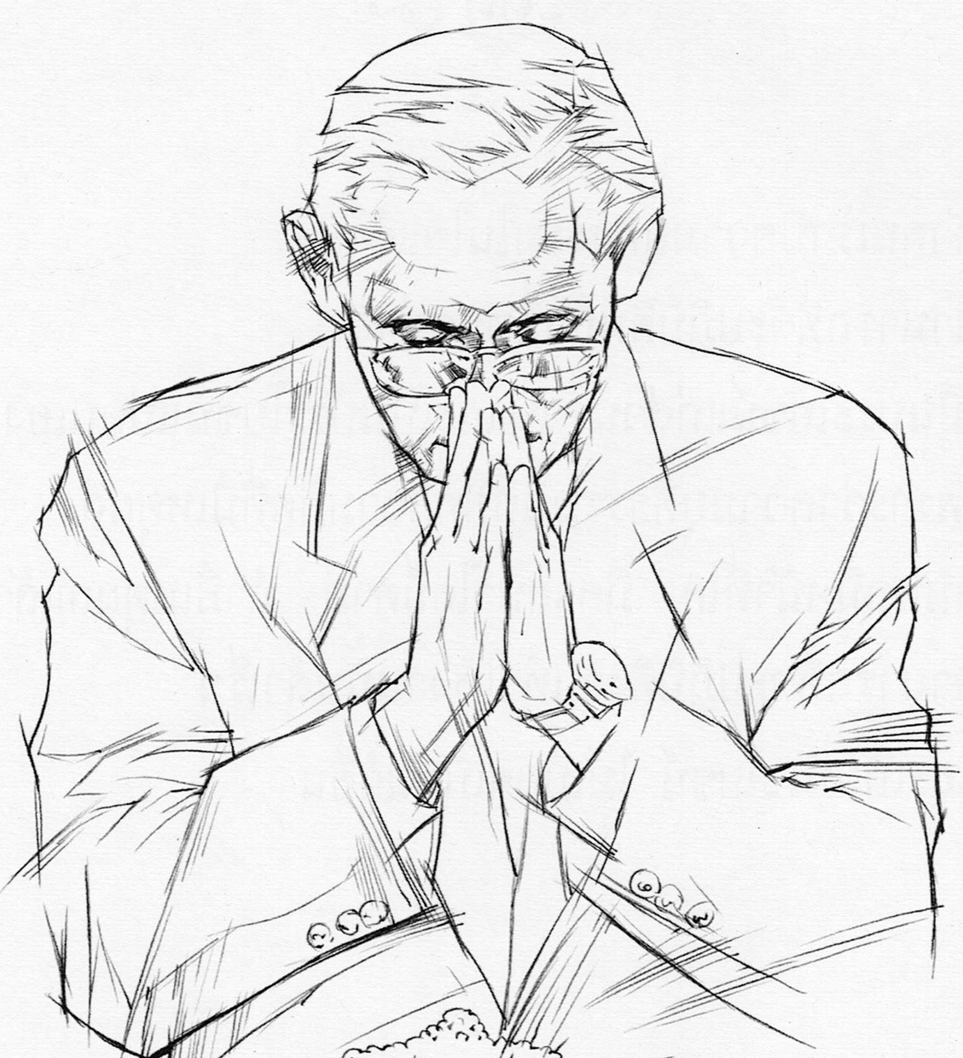
พระบรมราโชวาท ในพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๗ ธันวาคม ๒๕๓๑

พระบรมราโชวาท
๓๓

ถ้าคนเรามีความยุติธรรมในใจแล้ว
สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่าง
เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมและเป็นประโยชน์แก่ตนเอง
เพราะว่าความยุติธรรมนี้ก็คือความคิดที่มีเหตุผล
คนเรามีหน้าที่ใด มีศาสนาใดก็ตาม ถ้ามีเหตุผลแล้ว
สามารถที่จะปฏิบัติงานทำให้งานนั้นสำเร็จ
และเป็นประโยชน์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่คณะผู้เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ๔ ธันวาคม ๒๕๑๖

พระบรมราโชวาท
๓๔

การตั้งต้นงานนี้สำคัญที่สุด
คำว่า "ตั้ง" นั้นก็มีไว้
เพราะว่าสำหรับทำงานใดๆ ก็จะต้องมีความตั้งใจ
ตั้งใจนั้นก็คือเอาใจตั้งในงาน
หรืออีกอย่าง เอางานมาตั้งไว้ข้างหน้าใจ
เมื่อเอางานมาตั้งไว้ข้างหน้าใจ
หรือเอาใจตั้งไว้ในงานนั้น
เชื่อว่างานก็คงจะสำเร็จลุล่วงไปได้โดยดี

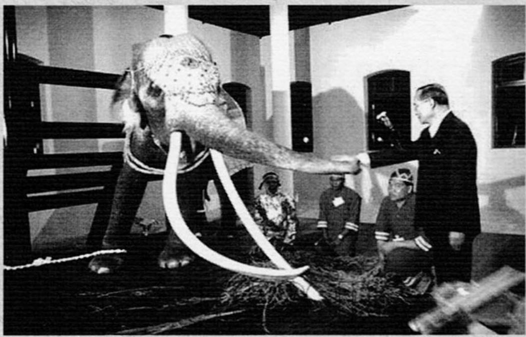
พระราชดำรัส ในโอกาสที่นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี
เฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณตนก่อนเข้ารับหน้าที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๓

พระบรมราโชวาท
๓๕

อคตินั้น เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้มองไม่เห็นทาง
เพราะลำเอียงเข้าข้างตัว
ด้วยอำนาจความรักบ้าง ความชังบ้าง ความหลงใหลบ้าง
เมื่อเกิดอคติแล้ว
ก็จะทำให้สับสนในเหตุและผล ไม่ทำตามเหตุผล
และเมื่อไม่ทำตามเหตุผล
ความผิดพลาดก็ต้องเกิดขึ้น

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
แก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พระผู้มีพระเมตตาต่อสรรพชีวิต

ไทยทั้งผอง ภูมิใจ ไทยเป็นไทยทุกวันนี้
เพราะองค์ภูมิพลที่ คุ้มครองไทย

พระบรมราโชวาท
๓๖

ไม่ว่าท่านจะมีภาระหน้าที่อันใดอยู่
จะเป็นงานส่วนใหญ่ ส่วนน้อย อย่างไรก็ตาม
ควรจะต้องพยายามตั้งใจปฏิบัติให้ลุล่วงไปโดยพลัน
โดยเต็มความสามารถ
ปรารภประโยชน์ของชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ ด้วยสติที่ตั้งมั่น
และด้วยปัญญาที่กระจ่างแจ่มใส ปราศจากอคติ
เมื่อจะวินิจฉัยตัดสินปัญหาใดๆ ก็ให้กระทำด้วยเหตุผล
และความสุขุมรอบคอบ ระมัดระวัง
เพื่อให้ภาระทุกอย่างที่ทำ บรรลุผลสมบูรณ์ตามจุดประสงค์
จักได้สำเร็จประโยชน์ เป็นความเจริญมั่นคง
แก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง ยั่งยืน สืบไป

พระราชดำรัส ในการเสด็จออกมหาสมาคม
ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๒๖

พระบรมราโชวาท
๓๗

การเข้าใจถึงสถานการณ์
และสภาพการของผู้ที่เราจะช่วยเหลือนั้น
เป็นสิ่งสำคัญที่สุด
การช่วยเหลือให้เขาได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับ
ตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม
จะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ผลดีที่สุด

พระราชดำรัส ในพิธีเปิดการประชุมสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ
ครั้งที่ ๕ ณ ห้องประชุมศาลาสันติธรรม ๖ เมษายน ๒๕๑๒

พระบรมราโชวาท
๓๘

ปัญหาทุกอย่างไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ มีทางแก้ไขได้
ถ้ารู้จักคิดให้ดี ปฏิบัติให้ถูก
การคิดได้ดีนั้น มิใช่การคิดได้ด้วยลูกคิดหรือด้วยสมองกล
เพราะถึงโลกเราในปัจจุบันจะวิวัฒนาการไปมากเพียงใดก็ตาม
ก็ยังไม่มีเครื่องมืออันวิเศษชนิดใด
สามารถขบคิดแก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างสมบูรณ์
การขบคิดวินิจฉัยปัญหา จึงต้องใช้สติปัญญา
คือคิดด้วยสติรู้ตัวอยู่เสมอ
เพื่อหยุดยั้งและป้องกันความประมาทพลาดผิด
และอคติต่างๆมิให้เกิดขึ้น
ช่วยให้การใช้ปัญญาพิจารณาปัญหาต่างๆ
เป็นไปอย่างเที่ยงตรง ทำให้เห็นเหตุเห็นผลที่เกี่ยวเนื่องกัน
เป็นกระบวนการได้กระจ่างชัด ทุกขั้นตอน

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๙

พระบรมราโชวาท
๓๙

ความรู้จักอดทนและอดกลั้น
ไม่ยอมให้ใจวู่วามไปตามเหตุการณ์ ตามอคติ
และตามอารมณ์ที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจนั้น
ทำให้เกิดมีการยั้งคิด
และตามธรรมดาคนเรา เมื่อยั้งคิดได้แล้ว
ย่อมมีโอกาสที่จะพิจารณาเรื่องที่ทำ คำที่พูด
ทบทวนดูใหม่ได้อีกคำรบหนึ่ง
การพิจารณาทบทวนเรื่องใดๆใหม่
ย่อมจะช่วยให้มองเห็นละเอียดชัดเจนขึ้น
ทำให้เกิดความเข้าใจอันกระจ่างสว่างไสว
ทั้งในแง่ที่จะคิด ทั้งในทางทางที่จะปฏิบัติ
ปัญหาหรือความติดขัดก็ย่อมบรรเทาลง
สามารถจะดำเนินงานทุกอย่างต่อไปได้โดยถูกต้อง
ไม่ผิด ไม่พุ่ง ไม่หลง และไม่เสียเวลา
งานที่ทำก็จะบรรลุผลสมบูรณ์ บริบูรณ์

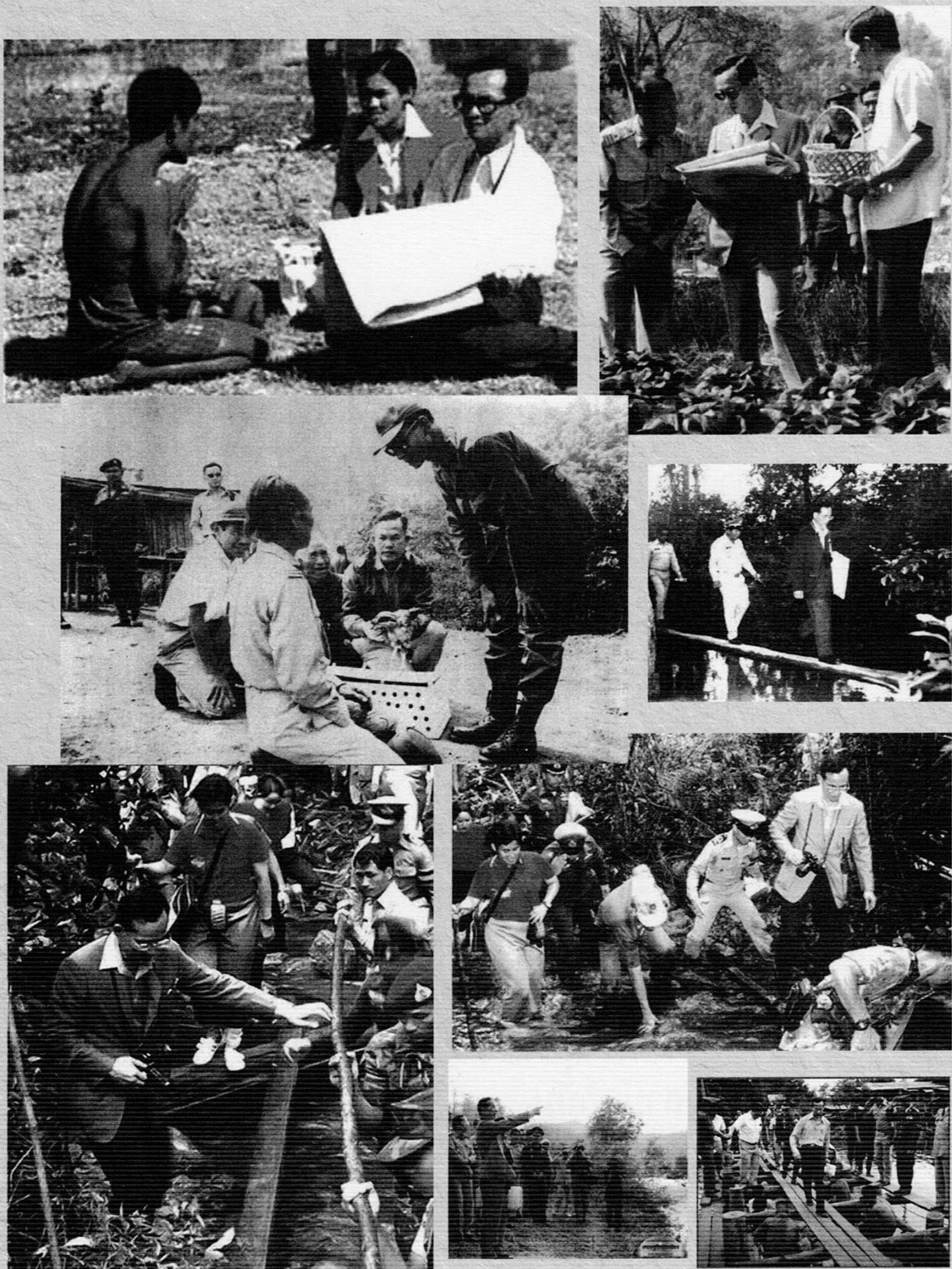
พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๖

พระบรมราโชวาท
๔๐

สามัคคีที่ถูกต้อง ไม่ใช่สามัคคีเฮโลกันไป
สามัคคีนี้บางทีก็ใช้ในทางผิดก็ได้
ถ้าใช้ในทางผิดก็มีหวังมีการปะทะกัน
แต่สามัคคีในทางที่ถูกนั้น ต้องอาศัยกำลังใจของแต่ละคน
ที่ทำอะไร หรือคิดอะไรในทางที่ถูก
ที่ถูกหลักเหตุผล และประกอบด้วยเมตตา
ถ้าหากว่าบุคคลมีจิตใจที่ดีและหมู่คณะมีความสามัคคีที่
อาศัยใจที่มีเหตุผลดังกล่าว ก็ทำให้หมู่คณะอยู่ดีได้
แต่ว่าต้องระวังคำว่าสามัคคีในหมู่คณะ
เพราะว่าถ้าหากว่ามีกำลังที่ไปในทางที่ไม่ดี
คือหมายความว่าคิดไม่รอบคอบหรือมีเหตุผลไม่ถูกต้อง
ก็ทำให้ความสามัคคีนั้น
กลายเป็นสามัคคีที่ไม่ถูกต้อง สามัคคีที่พาให้ตีกัน
ถ้าหากว่าเป็นเช่นนั้น ก็ไม่ดี

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๒๘

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

พ่อแห่งแผ่นดินชื่อ ภูมิพล

ตราบ ฟากฟ้า ครื้มฝน ต้นไม้ทุกต้น พลอยยินดี
รู้รักสามัคคี เพื่อพ่อ แห่งไทย

ทำอย่างไร จะพูดได้เต็มปากว่า

"เรารักในหลวง"

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

(ป. อ. ปยุตฺโต)

คำปรารภ

เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ได้เสด็จสู่สวรรคาลัย เป็นเหตุให้ประชาชนทั่วแผ่นดินไทยเศร้าโศกอาลัยเป็นอย่างยิ่ง และเมื่อทางการจัดอำนวยโอกาส ก็พากันเดินทางประดังหลั่งไหลมาถวายสักการะพระบรมศพกันอย่างเนืองแน่นท่วมท้น วันแล้ววันเล่ายังไม่รู้ที่จะเบาบางลงไป

การที่ประชาราษฎร์เศร้าโศกอาลัย และมีการแสดงออกหลากหลายมากมายให้เห็นความรำลึกซาบซึ้งในพระคุณที่ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ ตลอดเวลายาวนาน เพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรนั้น นับว่าเป็นความมีน้ำใจกตัญญูที่ควรจะชื่นชม

อย่างไรก็ดี เมื่อวาระสำคัญยิ่งนี้เกิดมีขึ้นแล้ว ควรให้การแสดงความกตัญญูมีผลสืบทอดออกเป็นกตเวทิตา ที่จะเป็นการปฏิบัติอย่างจริงจังยั่งยืน โดยเป็นการเตือนใจประชาชนให้ตื่นตัวระลึกรู้และตั้งใจนำตนเข้าสู่การทำกิจทำการทั้งหลาย ที่จะให้เกิดผลเป็นการสนองพระราชปณิธาน ให้สัมฤทธิ์ความหวังแห่งพระราชหฤทัย และตัวประชาชนเองก็จะได้พัฒนาชีวิตเจริญบุญประพฤติธรรม พร้อมกับที่ผลรวมก็จะเกิดเป็นความมั่นคงเจริญพัฒนาของประเทศชาติ เรื่อง ***ทำอย่างไร จะพูดได้เต็มปากว่า "เรารักในหลวง"*** เป็นธรรมกถา ที่หวังว่าจะช่วยนำพาให้ประชาชนก้าวหน้าในความเจริญธรรมดังว่านี้

ขออนุโมทนาคณะโยมศรัทธา และบรรดาผู้ใฝ่ธรรม ที่บำเพ็ญธรรมทานด้วยการพิมพ์ธรรมกถานี้เผยแพร่แจกจ่าย ด้วยความปรารถนาดีต่อประเทศชาติและมวลประชาชน ขอให้ธรรมแพร่กว้างไกล ให้ปัญญาแผ่ไพศาล เพื่อความไพบูลย์แห่งประโยชน์สุขของปวงประชา ทุกเมื่อสืบไป

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ทำอย่างไร จะพูดได้เต็มปากว่า

“เรารักในหลวง”

ตลอดเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา วันที่ ๕ ธันวาคม ได้เป็นมหามงคลสมัย แห่งวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ที่ประชาชนชาวไทยได้เฉลิมฉลอง มีความสุขสดใสร่าเริงเบิกบาน

ครั้นมาบัดนี้ เพียงประมาณหนึ่งเดือนครึ่งเศษ ที่ผ่านมา ณ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภาร สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จสู่สวรรคาลัย เป็นเหตุให้ประชาชนชาวไทยทั่วทั้งพระราชอาณาจักร และที่พำนักอาศัยในนานาประเทศ เศร้าโศกอาลัยสุดบรรยาย แต่ด้วยพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญไว้เพื่อประโยชน์สุขของทวยราษฎร์นานัปการ แม้จะได้เสด็จลับแรมไป ก็ยังเหมือนทรงสถิตอยู่ในดวงใจของมวลพสกนิกร

บัดนี้ ในวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ อันเป็นวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพ ในพระองค์สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เป็นวันบรมมหาราชานุสรณ์สำคัญยิ่ง สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภาร สมเด็จพระมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานอุทิศถวาย นำให้ปวงประชานิกรน้อมรำลึกพระคุณ เตือนใจตนให้บำเพ็ญคุณความดีสืบสานพระราชปณิธานให้ยั่งยืนสืบไป

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ พระองค์นั้น แม้เสด็จสู่สวรรคาลัยแล้ว แต่เหมือนยังประทับอยู่ในฟากฟ้าบรรยากาศที่ปกแผ่ทั่วผืนแผ่นดินไทย เป็นมิ่งขวัญอยู่ในดวงหทัยของมวลประชาราษฎร์ ด้วยพระราชกรณีย์ที่ได้เสด็จไปทรงบำเพ็ญไว้แผ่ขยายกระจายอยู่ทั่วผืนแผ่นดิน สมดังพระปฐมบรมราชโองการ ที่ทรงประกาศในวันบรมราชาภิเษกว่า

"**เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม**"

พระปฐมบรมราชโองการ ที่ได้ทรงประกาศนั้น นับว่าได้เป็นพระราชปณิธานยั่งยืนนานมาตราบจนตลอดรัชกาล

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงเสียสละพระองค์เสด็จไปทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั่วผืนแผ่นดินไทย

เคยได้ยินชาวบ้านในชนบทห่างไกล ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ทำสวนของเขา พูดเล่าขานว่า เมื่อเขาขับรถนำพืชสวนพืชไร่ไปส่งไปขาย เป็นต้น ในที่ที่เขาเดินทางผ่านมองออกไปไกลๆ เขาได้เห็นพระเจ้าอยู่หัว หรือในหลวงของเขาประทับยืนอยู่บนผืนแผ่นดินที่แห้งแล้ง ในถิ่นที่โล่งแจ้งกว้างไกล ในที่นั้น กลางแสงแดดที่ร้อนแรงแผดจ้า ในหลวงของเขาเสด็จไปมาด้วยพระบาททั่วบริเวณ ทรงสั่งงาน ทรงจัดดำเนินการต่างๆ สร้างอ่างเก็บน้ำ ให้ชาวถิ่นชาวบ้านพ้นจากทุกข์ภัยของความแห้งแล้งกันดารขาดน้ำกินน้ำใช้

อ่างเก็บน้ำที่นี่เสร็จแล้ว ก็เสด็จไปทรงสำรวจและสร้างอ่างเก็บน้ำอย่างนั้น ในที่อื่นๆ ต่อไป

บางแห่งทรงนำและทรงแนะนำให้ปลูกพืชตัวอย่าง ทรงนำให้ทำการพัฒนา ให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่จะแก้ไขปัญหา

แม้ในที่รกที่หล่มที่ดอนในป่าบนเขา ที่กันดาร แสนไกล ไม่มีถนนหนทางที่จะไปถึงด้วยยานพาหนะใดๆ ก็เสด็จดำเนินด้วยพระบาท ไปทรงเยี่ยมเยียนช่วยเหลือแก้ปัญหาให้แก่ราษฎรที่ยากจนขาดแคลน หรือชาวบ้านที่อดอยากยากไร้ในที่ห่างไกล ยากที่ใครๆ จะไปถึงได้

จากถิ่นนี้ ไปถิ่นนั้น จากภาคนั้นไปภาคโน้น ทั่วทั้งประเทศ ทรงเพียรพยายามจะให้ราษฎรมีถิ่นอาศัยที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร มีแหล่งน้ำกินน้ำใช้ไม่แห้งแล้ง

ยามฝนแล้ง ขาดแคลนน้ำ ก็พระราชทานฝนหลวง ยามน้ำหลากไหลท่วมมา มีปริมาณเกินไป ก็ทรงนำทรงแนะให้รู้จักแบ่งระบายน้ำนั้น ดังที่ได้รู้จักกันในเรื่องการทำแก้มลิง ส่วนในที่น้ำท่วมน้ำไหลน้ำเก็บไม่ได้ เก็บไม่อยู่ ก็ทรงสำรวจตรวจดูและทรงนำทางแก้ปัญหาในทุกประการ

แม้กระทั่งว่า เมื่อน้ำมากน้ำนองไหลหลั่งท่วมท้น แผ่นดินจะทรุดหรืออาจถล่มพังไป ก็ได้ทรงพระราชดำริคิดค้นทดลองทรงนำและทรงแนะนำชาวบ้านราษฎรให้รู้จักปลูกพืชที่จะได้อาศัยต้น อาศัยรากรักษาดิน เช่นการปลูกหญ้าแฝกยึดหน้าดินไว้

ทรงทำทุกอย่างทุกประการอันเกี่ยวข้องกับการที่จะให้ประชาชนชาวถิ่นชาวบ้านมีชีวิตอยู่ผาสุก สะดวกสบายดี ที่จะเป็นอยู่กินอยู่ได้อย่างพอเพียง

ในชนบท และถิ่นห่างไกล ที่เสด็จไป นอกจากการทรงงานต่างๆ แล้ว ก็ได้ทรงพบปะเยี่ยมเยือน ทรงไถ่ถามสุขทุกข์ของราษฎร โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้ชรา เป็นที่ชื่นจิตชูใจและซาบซึ้งในพระมหากรุณา กับทั้งในถิ่นไกลเช่นนั้น ก็ได้เสด็จไปทรงเยี่ยมเยือน ทรงสนทนาธรรม กับพระเถระ หลวงปู่ หลวงตา ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน นอกจากเป็นพระราชอัธยาศัยที่ทรงใฝ่ธรรมแล้ว ก็เป็นการที่ได้ทรงทราบความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อถือ และความเป็นอยู่ของชาวบ้านในถิ่นนั้นๆ พร้อมกันไป

มิใช่เฉพาะในชนบทและถิ่นห่างไกลปลายแดนเท่านั้น ที่ทรงแผ่พระมหากรุณาธิคุณไปทั่วถึง แม้ในเมืองหลวงและกลางกรุง ก็มิได้ทรงทอดทิ้ง ดังที่ได้ทรงเป็นต้นพระราชดำริบ้าง ทรงแนะนำบ้าง ในการสร้าง การเสริม ดูแลจัดสรรถนนหนทาง ในกาลสมัยที่สำคัญ ก็ทรงนำให้เกิดมีสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างยาวสูงใหญ่ เชื่อมถิ่นที่สำคัญ ให้เดินทางกันได้โดยสะดวก

แม้ในวาระที่รัฐบาลกราบบังคมทูลว่าจะขอสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ถวาย พระองค์ก็ได้รับสั่งให้สร้างถนนเป็นหนทางสัญจรของประชาชนแทน เป็นอีกเหตุหนึ่งซึ่งทำให้เกิดมีถนนเพิ่มขึ้นมา ดังที่ชาวประชาสัญจรกันอยู่ในบัดนี้

มีบาลีภาษิตที่พระพุทธเจ้าตรัสเล่าแสดงไว้ ว่าด้วยการปกครองบ้านเมือง ว่า

"อุปสฺสุติ มหาราช รฏฺเฐ ชนปเท จร" *ดังนี้เป็นต้น*

แปลความว่า ขอองค์พระมหาราช ทรงดำเนินเสด็จเที่ยวสดับดูความเป็นอยู่ ความเป็นไป ในแว่นแคว้นแดนชนบท ครั้นได้เห็นได้ฟังแล้ว จึงปฏิบัติราชกิจนั้นๆ

พระเจ้าอโศกมหาราช พระมหาธรรมราชายิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์แห่งพระพุทธศาสนา ผู้ได้ทรงส่งพระศาสนทูตไปประกาศพระพุทธศาสนา ๙ สาย รวมทั้งที่มาถึงสุวรรณภูมิ ดินแดนที่ตั้งของประเทศไทยด้วยนั้น ได้ทรงประกาศไว้ในศิลาจารึกของพระองค์ที่ชมพูทวีป เมื่อ ๒,๓๐๐ ปี ก่อนโน้น ในจารึกศิลา ฉบับที่ ๘ มีความว่า

> ตลอดกาลยาวนานที่ล่วงไปแล้ว พระราชาทั้งหลายได้เสด็จไปในการวิหารยาตรา คือการท่องเที่ยวหาความสำราญ เช่น มีการล่าสัตว์ และการแสวงหาความสนุกสนานบันเทิงต่างๆ
>
> ครั้นถึงสมัยของพระองค์ (คือพระเจ้าอโศกมหาราชนั้น) ได้ทรงริเริ่มใหม่ คือ เมื่ออภิเษกแล้วได้ ๑๐ พรรษา ได้เสด็จไปสู่สัมโพธิ (ที่ตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ปัจจุบันเรียกว่าพุทธคยา) จากเหตุการณ์ครั้งนั้น จึงเกิดมีธรรมยาตราขึ้น

ในการธรรมยาตรานั้น ย่อมมีกิจดังต่อไปนี้ คือ
การเยี่ยมเยียนพระสงฆ์สมณพราหมณ์ และถวาย
ทานแด่ท่านเหล่านั้น การเยี่ยมเยียนท่านผู้เฒ่า
ผู้สูงอายุ และการพระราชทานเงินทองช่วยเหลือ การ
เยี่ยมเยียนราษฎรในชนบท การสั่งสอนธรรมและ
ซักถามปัญหาธรรมแก่กัน

พระพุทธพจน์ข้างบนนั้น ก็ตาม พระจริยาวัตรของพระเจ้าอโศกมหาราชนี้ ก็ดี สำแดงความว่า สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวง รัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระราชจริยาวัตรแห่งองค์พระมหาราช ในหลักธรรม และในประวัติศาสตร์แห่งพระพุทธศาสนา ที่มวลราษฎรพึงชื่นชมยินดี และเหล่าพุทธบริษัทพึงปีติปลื้มปรีดา

อนึ่ง ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ที่มีประกาศพระปฐมบรมราชโองการ ว่า "**เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม**" นั้น มีประเพณีที่ให้กล่าวอ้างอิงหลักธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้สำหรับการปกครองแผ่นดิน ๔ หมวด คือ

๑. **ทศพิธราชธรรม** ธรรมประจำพระองค์ของพระราชา ๑๐ ประการ ที่เอ่ยอ้างกันอยู่เป็นประจำ

๒. **ขัตติยพละ** พระกำลังของพระมหากษัตริย์ ๕ ประการ

๓. **จักรวรรดิวัตร** พระราชจริยาวัตรขององค์จักรพรรดิราช ที่ทรงบำเพ็ญปฏิบัติเป็นหน้าที่ประจำ ๑๒ ประการ และ

๔. **ราชสังคหวัตถุ** หลักการที่องค์พระราชาทรงสงเคราะห์รวมใจประชาชน ๔ ประการ

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงเจริญพระคุณสมบัติ ทรงมีพระราชจริยาวัตร และทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เป็นไปตามหลักธรรมของพระองค์ผู้ทรงครองแผ่นดิน ทั้ง ๔ หมวด ๓๑ ประการ ที่อ้างถึงนั้น

จำเพาะที่กล่าว ณ ที่นี้ เน้นในหลัก **ราชสังคหวัตถุ** ๔ ประการ อันมี

๑. ***สัสสเมธัง*** ทรงพระปรีชาสามารถฉลาดในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ข้อนี้คงเป็นงานเด่นที่ทรงเน้นมาก เนื่องด้วยความเหมาะควรกับสภาพของแผ่นดินนี้ และวิถีทางของประเทศชาติสังคมไทย

๒. ***ปุริสเมธัง*** ทรงพระปรีชาสามารถฉลาดในการบำรุงข้าราชการ ทั้งทหารและพลเรือน ส่งเสริมคนดี ผู้มั่นคงในกิจหน้าที่ ให้ประชาชนมีความมั่นใจ

๓. ***สัมมาปาสัง*** ทรงพระปรีชาสามารถฉลาดในการผูกผสานรวมใจประชาชน ด้วยการส่งเสริมสัมมาชีพ เช่น ช่วยให้คนจนตั้งตัวได้ และ

๔. ***วาชไปยัง*** ทรงมีพระวาจาดูดดื่มใจ ตรัสปราศรัย อำนวยธรรม อำนวยปัญญา ดังมีพระบรมราโชวาทมากมาย อันแสดงถึงพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยประชาชน โดยเฉพาะคนหมู่เหล่าต่างๆ ที่จะพึงใส่ใจปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างจริงจัง สุจริต และให้สัมฤทธิ์ผลดี ตลอดจนการพัฒนาชีวิตของตนๆ ทั่วทุกตัวบุคคล

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงมีพระราชจริยาวัตรที่ดำเนินตามธรรมอย่างงามสง่า และทรงบำเพ็ญพระราชกิจกรณีย์เพื่อประโยชน์สุขของประชาราษฎร์ โดยทรงคำนึงห่วงใยไม่ว่างเว้นเวลา ทรงเสียสละอย่างไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยยากลำบาก เอาพระทัยใส่ในการแก้ปัญหาบำบัดทุกข์บำรุงสุขของทวยราษฎร์ ทุกถิ่นทุกที่ ทุกหมู่เหล่า ดังกล่าวมาฉะนี้

ประชาชนชาวไทยได้รู้เห็นเป็นประจักษ์อย่างสม่ำเสมอตลอดกาลเวลานานแสนนาน ความจงรักภักดีและซาบซึ้งในพระคุณแห่งพระมหากรุณา และภาพแห่งพระราชจริยาวัตรที่งดงามนั้น จึงสนิทติดตรึงตราอย่างลึกซึ้งเปี่ยมดวงใจ เมื่อถึงคราเสด็จสวรรคตจากไป จึงพากันเศร้าโศกอาลัย ร่ำไห้ปริเทวนาการ และพากันหาทางแสดงออกซึ่งน้ำใจที่มีสำนึกแห่งกตัญญุตาธรรม คือความกตัญญู ด้วยประการต่างๆ หลากหลาย มากมาย

พระคุณในพระองค์สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชนี้ มิใช่แต่ประชาชนชาวไทยเท่านั้น ที่สำนึกรำลึกและมีความซาบซึ้งเชิดชู ดังปรากฏชัด เมื่อข่าวการเสด็จสวรรคตแพร่ออกไป พระราชามหากษัตริย์และผู้นำในนานาประเทศ รวมทั้งองค์การสหประชาชาติ ได้กล่าวคำสำนึกรำลึกเชิดชูพระคุณความดี เป็นกรณีโดดเด่น อย่างยากจะหาที่ไหนปรากฏมี บางพระองค์ถึงกับทรงเทิดทูนถือเป็นแบบอย่าง เป็นเกียรติยศของประเทศชาติและประชาชนชาวไทยทั่วกัน สมดังพระพุทธดำรัสที่ตรัสไว้สั้นๆ ว่า **"ราชา รฏฺฐสฺส ปญฺญาณํ"** อันแปลว่า "ราชาเป็นสง่าแห่งแคว้น"

ด้วยอำนาจแห่งพระคุณที่ได้ทรงบำเพ็ญ พระบรมฉายาลักษณ์แห่งพระองค์สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในเครื่องทรงอันงามสง่าขององค์พระมหากษัตริย์นั้น จึงมิใช่มีความหมายเพียงเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นพระราชาตามพระราชอำนาจราชศักดิ์แล้วจบไปเท่านั้น แต่เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อไปยังพระคุณที่แผ่ไพศาล ตลอดทั่วทั้งแผ่นดินไทย

คนไทยชาวบ้าน เมื่อชมหรือมองดูพระบรมฉายาลักษณ์ในใจก็สามารถนึกโยงออกไปให้มองเห็นภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือในหลวงของตน ที่ทรงรอนแรมเสด็จไปทรงเยี่ยมเยือนราษฎร และทรงงานในท้องถิ่นทั้งหลายทั่วไปทั้งใกล้และไกล

เมื่อตามองพระบรมฉายาลักษณ์ที่อยู่เบื้องหน้า ในใจจึงอาจเห็นขยายออกไปเป็นภาพที่ปรากฏพระองค์ในทุกถิ่นที่ทั่วทั้งประเทศ สมพระนามแห่งความเป็นพระเจ้าแผ่นดินไทย

อีกทั้ง พร้อมกันนั้น ก็สมกับความที่ได้ทรงสละพระองค์ โดยทรงใช้พระกำลัง ทั้งกำลังพระวรกาย กำลังพระราชหฤทัย พระราชดำริ และกำลังพระปรีชาญาณ ในการทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของปวงชนทั่วแผ่นดินไทย ทรงเป็นพลังแห่งแผ่นดิน คือพลังที่สร้างสรรค์แผ่นดิน อันเป็นถิ่นที่ตั้ง เป็นหลักแหล่งที่อาศัย ของประเทศชาติและประชาชน สมตามพระปรมาภิไธยว่า "ภูมิพล"

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ทรงพระคุณเปี่ยมล้น ดังได้ยกส่วนหนึ่งมาพรรณนา ประชาชนชาวไทย ในหมู่พวกของตน จึงได้ซาบซึ้งประจักษ์ใจและจงรักหนักแน่นตรึงตรา และในระดับสากล เมื่อมองกว้างออกไป ก็มีความภูมิใจ ที่องค์พระราชาของตน ทรงเป็นที่ชื่นชมยกย่องเชิดชูกว้างไกลในนานาประเทศ

ความมีใจจงรักซาบซึ้งเชิดชูบูชาพระคุณ ที่เป็นไปในมวลประชาภายใน ก็ดี ความภูมิใจต่อเสียงแสดงความชื่นชมนิยมนับถือจากสากล ที่รายล้อมข้างนอก ก็ดี เป็นความสุขความภาคภูมิใจ ซึ่งผ่อนเบาความโศกเศร้าลงไปได้บ้าง

แต่อย่างไรก็ดี ความชื่นใจ ความภูมิใจทั้งหมดนี้ แม้จะเป็นคุณความดีที่มีค่าสูง ก็รวมอยู่ในระดับของจิตใจ

ในการปฏิบัติต่อพระคุณของสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช คนไทยไม่ควรพอใจอยู่เพียงเท่านั้น แต่ควรก้าวต่อขึ้นไป ให้ถึงขั้นของปัญญา และการกระทำ

ในขั้นของปัญญานั้น คือการที่จะรู้เข้าใจ ตระหนักในคุณค่า เหตุผล และความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ ของพระคุณความดีงามทั้งหลาย โดยสำนึกรู้ว่า พระราชกรณียกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญทั้งหมดทั้งปวงนั้น ก็ด้วยทรงมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหา ปลดเปลื้องทุกข์ภัยของประชาชน ให้พ้นจากความลำบากเดือดร้อน เช่นความยากไร้ขาดแคลน ให้มีอยู่มีกินมีความสุข รวมแล้วก็คือเพื่อประโยชน์สุขของปวงชน ตามพระราชปณิธานที่เป็นหลักเป็นแกนนั่นเอง

จากปัญญา ที่รู้เข้าใจคุณค่า เหตุผล และความมุ่งหมายแล้ว ก็ต่อขึ้นไปสู่ปัญญาที่จะได้ร่วมปฏิบัติจัดทำดำเนินการเพื่อให้เป็นไปจนลุถึงจุดหมาย กล่าวคือ เมื่อรู้เข้าใจตระหนักในคุณค่าและความมุ่งหมายอย่างนี้แล้ว ก็มาร่วมจิตตั้งใจที่จะทำที่จะปฏิบัติในส่วนของตนๆ อันจะออกผลรวมร่วมกัน ให้สัมฤทธิ์ผลสมความมุ่งหมายที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ และสัมฤทธิ์ผลให้เกิดมีประโยชน์สุขเป็นจริงขึ้นมา

พระราชปณิธานเพื่อประโยชน์สุขของปวงประชาชาวสยามนั้น เป็นความมุ่งหมายรวมอันเป็นหลักใหญ่ หรือเป็นแกน ของการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจโดยรวม ทั่วทั้งหมดทั้งสิ้น

แต่พระราชกรณียกิจทั้งหลายนั้นแยกย่อยเป็นแต่ละงานแต่ละรายการ กระจายออกไป ดังที่จัดตั้งเป็นโครงการพระราชดำริ ซึ่งมีมากมายทั่วประเทศ นับว่าเกินกว่า ๔,๐๐๐ โครงการ

ปัญญาของประชาชนที่ตระหนักรู้ ดังกล่าวนั้น จึงหมายถึงการที่ชุมชนนั้นๆ ถิ่นที่นั้นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงการพระราชดำรินั้นๆ อันเป็นที่ซึ่งจะได้รับประโยชน์ตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการ จะต้องตระหนัก รู้จัก เข้าใจเหตุผล คุณค่า ประโยชน์ ความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับตนเอง และพึงร่วมทำงาน ทำหน้าที่ และปฏิบัติการ ที่จะให้โครงการหรืองานนั้นสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการพระราชดำรินั้น ที่เกี่ยวเนื่องกับตน จนกว่าจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของโครงการ

จากนั้น อีกด้านหนึ่ง เพื่อให้การปฏิบัติจัดทำดำเนินการทั้งหลาย เป็นเรื่องของการทำได้ ทำเป็น ทำถูกต้อง เป็นจริง ผู้ที่ปฏิบัติ ก็ต้องมีคุณสมบัติอันให้พร้อมที่จะปฏิบัติได้ และทำได้ดี ทำได้ถูกต้องด้วย

ประชาชนจึงควรสำรวจตรวจสอบพิจารณาและพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติที่จะเป็นประชากรที่มีคุณภาพ ตั้งแต่มีกำลังความตั้งใจช่วยเหลือร่วมมือ กำลังความเพียรพยายาม กำลังความรู้ความสามารถ ที่พร้อมจะร่วมทำงาน ร่วมดูแลรักษา ร่วมใช้ร่วมได้ประโยชน์จากโครงการหรือกิจการงานนั้นๆ

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดีพระพุทธศาสนาในหมวดแห่งชาดก ชื่อเรื่อง "พระมหาชนก" อันว่าด้วยการบำเพ็ญพระวิริยบารมี ของพระโพธิสัตว์ ที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระราชนิพนธ์เรื่อง "พระมหาชนก" นี้ นำให้เห็นชัดว่าพระองค์ทรงถือเป็นสำคัญที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเป็นคนมีความพากเพียร พยายามมุ่งหน้าทำการให้สำเร็จ ไม่ยอมระย่อท้อถอย

พระมหาชนกนั้นตรัสแสดงคติธรรมไว้ว่า การงานใดไม่ทำให้จบสิ้นไปด้วยความพากเพียร ก็ไร้ผล เป็นคน ก็ควรพยายามเรื่อยไป ไม่ยอมท้อแท้

คนไทย เมื่อรักในหลวง ก็ควรพัฒนาตนให้มีคุณสมบัติเช่นความเพียรพยายามนี้ ให้สมดังที่ได้ทรงหวัง ได้ทรงสั่งสอนไว้

ประชาชนชาวไทยได้ยินพูดกันทั่วไปว่า "เรารักในหลวง" เมื่อรักในหลวง ก็คือจะพยายามทำให้สมพระราชหฤทัย โดยนัยที่ได้บรรยายมา ประชาชนจะแสดงตนชัดว่ารักพระองค์ โดยมีการแสดงออก ๔ ประการที่ได้กล่าวมา ตามลำดับ กล่าวคือ

๑. **กตัญญู** สำนึกรู้เข้าใจมองเห็นซาบซึ้งในพระคุณนานัปการที่ได้ทรงบำเพ็ญ อันสมดังพระราชปณิธานว่าจะทรงครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม

๒. **อัตถัญญู** มีปัญญารู้คุณค่า ความหมาย เหตุผล ตระหนักในความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ ทั้งที่เป็นพระราชปณิธานอันเป็นข้อหลักใหญ่ และพระราชประสงค์จำเพาะของโครงการพระราชดำริ หรือกิจการงานที่เกี่ยวข้องมาถึงตน

๓.**ปฏิบัติบูชา** เมื่อรักพระองค์ จะยกย่องเทิดทูน ก็ทำอย่างที่พระสอนว่า ให้บูชาพระองค์ด้วยการปฏิบัติ โดยร่วมมือร่วมแรง ทำกิจหน้าที่ของตน เพื่อให้สำเร็จบรรลุผลที่มุ่งหมาย จนได้ถวายความสำเร็จนั้นเป็นเครื่องบูชาพระคุณ

๔. **ภาวนาปธาน** สุดท้าย เพื่อให้ทำได้ปฏิบัติได้อย่างนั้น จึงจะต้องไม่อยู่อย่างเรื่อยเปื่อยเฉื่อยชา แต่พยายามพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติดีงาม มีศีล มีวินัย มีความเพียรพยายาม มีสติปัญญาความสามารถ ให้เป็นประชาชนที่มีคุณภาพ ผู้ได้พัฒนาแล้วอย่างดี

เมื่อทำดังว่ามานี้ ความอาลัยรักภักดี ที่แสดงกันต่างๆ มากมาย จึงจะเป็นของจริงจังมีความหมาย มิใช่เป็นของเสียหายหรือสูญเปล่า

ดังได้กล่าวย้ำบ่อยครั้งว่า สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งหลาย เช่นที่ตั้งเป็นโครงการพระราชดำริต่างๆ มากมาย ก็เพื่อความมุ่งหมายที่มั่นแน่วเป็นหนึ่งเดียว คือเพื่อแก้ไขปัญหาบำบัดทุกข์ ทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน

เมื่อได้ทรงเพียรพยายามแก้ไขปัญหา ทรงนำพาชาวถิ่นชาวบ้านทั่วไปในการที่จะรู้จักพึ่งพาช่วยตัวเองแล้ว ครั้นเสด็จเยือนท้องถิ่นใดๆ ทอดพระเนตรเห็นประชาชนเป็นอยู่ดีขึ้น พระองค์ก็ย่อมทรงชื่นชมยินดี เรียกทางธรรมว่าทรงมีมุทิตา

ถ้าประชาชนคนไทยชาวถิ่นชาวบ้านจะเจริญรอยพระยุคลบาท โดยปฏิบัติมุทิตาธรรมข้อนี้ เป็นข้อเริ่มแรก ก็จะได้ชื่อว่ากระทำปฏิบัติบูชา และจะพาให้ท้องถิ่นดินแดนประเทศไทยนี้เจริญงอกงามอุดมสมบูรณ์

การเจริญมุทิตาอย่างแช่มชื่นเบาใจ ทำง่ายๆ เป็นอย่างไร ชาวถิ่นชาวบ้านนั้น เมื่อใดขึ้นเขา หรือเข้าป่า มองไปเห็นต้นไม้มีลำต้นสมบูรณ์แข็งแรง ใบเขียวสด ดอกสะพรั่ง มีผลดก แผ่กิ่งก้านขยายกว้างขวางร่มรื่น ได้เห็นแล้วก็มีใจยินดี ชื่นชม ตั้งใจหวังดีขอให้ต้นไม้นี้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่ต่อไป และเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป แล้วนึกคิดต่อไปอยากให้มีต้นไม้ที่งอกงามสมบูรณ์อย่างนั้นมากมายทั่วแถบ ทั่วถิ่น เมื่อยังไม่มี ก็คิดว่าจะปลูกเพิ่มขึ้นขยายออกไปๆ แล้วชวนกันปลูก ช่วยกันบำรุงรักษา ส่วนการที่จะกินจะใช้ ก็ทำไปตามที่สมควรแก่เหตุผล โดยพยายามไม่ให้เป็นการรุกรานเบียดเบียนพืชพันธุ์ของธรรมชาติ

การที่จะได้มุทิตานั้น ก็หมายถึงว่า เมื่อได้ช่วยกันทำให้พืชพันธุ์งอกงาม แผ่นดินอุดมสมบูรณ์ดีขึ้น ทุกคนก็จะได้ชื่นชมยินดีกับชุมชนและท้องถิ่นของตนๆ นั่นเอง ที่เจริญงอกงามขึ้นมา มีความผาสุก

ด้วยการปฏิบัติเพื่อเจริญมุทิตาดังกล่าวมาฉะนี้ ก็จะบันดาลให้ผืนแผ่นดินไทยอุดมสมบูรณ์ อำนวยพืชพันธุ์ธัญญาหารให้อย่างเพียงพอ ทำให้ได้อยู่ได้กินกันอย่างพอเพียง

ชาวถิ่นชาวบ้านเจริญมุทิตาธรรมต่อแผ่นดินไทย โดยสามารถชื่นชมยินดีต่อท้องถิ่นที่อุดมและชุมชนที่อยู่กันดีของตนเองได้อย่างนี้ ก็จะเป็นการถวายปฏิบัติบูชา ที่จะนำพาทุกถิ่นดินแดนทั่วประเทศไทยให้เจริญพิไลสุขสมบูรณ์ สนองพระจำนงแห่งพระราชหฤทัย

เมื่อปฏิบัติดังนี้ จึงควรแก่การนับการถือว่าได้บำเพ็ญบุญอุทิศถวายเป็นพระราชกุศล อย่างเยี่ยมยอดเลิศอุดม สมแก่การที่จะได้ชื่อว่ารักในหลวง ด้วยการช่วยกันสนองพระราชปณิธาน ดังได้บรรยายมา

พระบรมราโชวาท
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
ทำอย่างไร จะพูดได้เต็มปากว่า "เรารักในหลวง"
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)
พิมพ์ครั้งที่ ๒๙ : ตุลาคม ๒๕๖๓ ๒,๐๐๐ เล่ม
ที่ระลึกอายุวัฒนมงคล ๗ รอบนักกษัตร พระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร) ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

ผู้จัดทำ : คณะกรรมการจัดงานบำเพ็ญกุศลอายุวัฒนมงคลครบ ๗ รอบนักษัตร พระราชวรญาณโสภณ

ที่ปรึกษา : พระราชวรญาณโสภณ (ชุบ เขมงฺกโร)
พระวินัยสุธี (สุริวงศ์ เปมิโก)
พระครูวินัยวรวัฒน์

คณะทำงาน : พระครูวิจิตรวีรญาณ
พระมหาสิริชัย ญาณวฑฺฒโน
พระมหายุทธนา ธีรปญฺโญ
พระมหาบรรจง อาทิจฺจวํโส
พระมหานพรัตน์ รตนวโร
พระชัยพร ธมฺมวโร
พลตำรวจเอกสันต์ ศรุตานนท์
รศ.(พิเศษ) ดร.อำนาจ บัวศิริ
พลอากาศตรีสุรินทร์ คุ้มจั่น
นายกุลกุมุท สิงหรา ณ อยุธยา
นายธนศักดิ์ ชูศรี
ดร.วินัย อิ่มอารมณ์
ดร.ประสิทธิ์ บุตรศรี
นายธารนันท์ สุขพูล
นายจิรายุส ชัยเฉลิมมงคล

ออกแบบและเรียบเรียง : ว่าที่ร้อยเอกณัฏฐกิตติ์ ชัยเฉลิมมงคล

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พุทธศักราช ๒๕๖๓
จำนวนพิมพ์ : ๒,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนา ของ ธรรมสภา
๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี ๑๑๙ เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐
โทร.๐๙๔-๕๕๗-๗๕๔๙, ๐๘๑-๘๑๙-๑๐๐๔ www.thammasapa.com

วัดธาตุทอง
พระอารามหลวง